euse
TOOLKIT FOR DIVERSITY
European Union of Supported Employment

Evropská unie podporovaného zaměstnávání
Toolkit for Diversity

Analýza potřeb
2013

euse
European Union of Supported Employment

Lifelong Learning Programme

Evropská Unie pro Podporované zaměstnávání (EUSE)

Toolkit for Diversity (pozn. překladatelky)[pozn.]

Zpráva o Analýze Potřeb

2013

Projekt EUSE Toolkit for Diversity byl realizován za finanční podpory Evropské Komise

Zpráva o Analýze Potřeb odráží pouze pohledy autora a Evropská Komise není zodpovědná za jakékoliv využití informací, které analýza obsahuje.

pozn. Název projektu „Toolkit for Diversity“ v doslovném překladu znamená „Sada nářadí pro rozmanitost“. Jelikož je to název projektu, v následujícím textu nebude překládán.

Obsah

Úvod.....4

O projektu EUSE Toolkit for Diversity.....6

Metodologie Analýzy potřeb.....10

Pracovní skupina/Region Sever.....11

Pracovní skupina/Region Střed.....15

Pracovní skupina/Region Jih.....21

Pracovní skupina/Region Velká Británie a Irsko.....39

Závěr a doporučení.....48

Literatura a odkazy.....51

Úvod

Projekt EUSE Toolkit for Diversity je partnerství 12 organizací.

O projektu EUSE Toolkit for Diversity

Cílem projektu EUSE Toolkit for Diversity je přenést a přizpůsobit nástroje, které byly vytvořeny v rámci projektu Leonardo pod názvem EUSE Toolkit, pro čtyři regiony (centrální, severní, jižní a Velká Británie/Irsko) a v jejich specifických podmínkách je vylepšit.

Cíle projektu

Cíle projektu jsou následující:

- Ve čtyřech regionech provést analýzu potřeb lidí vyloučených z pracovního trhu z důvodu různého znevýhodnění (např. mládí lidé mimo vzdělávání, nezaměstnání nebo bez absolvování vzdělávacích kurzů, pachatelé trestných činů, bývalí vězni anebo lidé lidé se zkušeností užívání návykových látek).
- Přezkoumat materiál Supported Employment Toolkit a upravit jej dle potřeb čtyř evropských regionů a přeložit jej do 9 jazyků
- Přezkoumat materiál Supported Employment Toolkit zaručující použitelnost pro specificky znevýhodněné skupiny, na které se jednotlivé regiony zaměřili (jiné však, než jsou lidé s potížemi v učení – např. mládí lidé mimo vzdělávání, nezaměstnání nebo bez absolvování vzdělávacích kurzů, pachatelé trestných činů, bývalí vězni anebo lidé se zkušeností užívání návykových látek
- Otestovat přizpůsobené nástroje s nejméně 48 zainteresovanými oganizacemi nebo se zahraničními organizacemi, se kterými partner spolupracuje
- Poskytnout všem partnerům vzdělávání, které by je připravilo na následné poskytování školení v používání materiálu na národní úrovni a to alespoň 24 organizacím
- Dohodnout se na minimálních standardech o poskytování školení a na systému kontroly kvality školení v používání Nástrojů.

Projekt je veden Unii pro Podporované zaměstnávání Severního Irska (Northen Ireland Union of Supported Employment - NIUSE) a partneři pracují ve čtyřech pracovních skupinách/regionech.

Partneři EUSET:

1. Northen Ireland of Supported Employment (Vedoucí partner projektu)
2. dabei, Rakousko
3. Rytmus, Česká republika
4. Kiipula, Finsko
5. Nadace Theotokos, Řecko
6. Irish Union of Supported Employment, Irsko
7. Skinner, Itálie
8. Associacai Portuguesa de Emprego Apoiado (APEA), Portugalsko
9. Asociacion Espanola de Emloe con Apoyo (ASES), Španělsko
10. Activa, Švédsko
11. supported employment schweiz, Švýcarsko
12. Status Emloyment Ltd, Anglie, Velká Británie

Tato zpráva se týká prvního cíle projektu:

- Ve čtyřech regionech provést analýzu potřeb lidí vyloučených z pracovního trhu z důvodu různého znevýhodnění (např. mládí lidé mimo vzdělávání, nezaměstnání nebo bez absolvování vzdělávacích kurzů, pachatelé trestných činů, bývalí vězni anebo lidé se zkušeností užívání návykových látek).

O projektu EUSE Toolkit for Diversity

Model podporovaného zaměstnání byl původně vytvořen pro lidi s potížemi v učení. Vzhledem k jeho úspěchu byl rozšířen tak, aby zahrnul všechny oblasti znevýhodnění. Nedávno byl vyzkoušen s lidmi jiných cílových skupin.
Nicméně metoda podporovaného zaměstnání není příliš rozšířena u jiných cílových skupin a zdroje pro profesionální růst a vzdělávání jsou omezené.

Řada evropských studií uvádí, že lidé z praxe podporovaného zaměstnávání potřebují více vzdělávacích materiálů. Například jedno z klíčových doporučení studie EUSE z roku 2011 (http://ec.europa.eu/) bylo „formální vzdělávání pro pracovní kouče (job coaches) o metodě Podporované zaměstnání "

Tento projekt bude převádět a přizpůsobovat velmi vzácný zdroj, který byl vytvořen v rámci předchozího partnerského projektu Leonardo da Vinci, pro profesionály pracujícími s lidmi s různými znevýhodněními.

Partneři budou pracovat ve 4 sdružených regionech (pracovních skupinách) a zaměří se na jednotlivé znevýhodněné skupiny:

Pracovní skupina	Partneři	Cílová skupina
Střední region	• Dabei – Rakousko • Rytmus – Česká republika • Supported Employment Schweiz - Švýcarsko	Mladí lidé mimo vzdělávání, nezaměstnání nebo neabsolvující jiné vzdělávací kurzy
Severní region	• Activa – Švédsko • Kiipula - Finsko	Mladí lidé mimo vzdělávání, nezaměstnání nebo neabsolvující jiné kurzy vzdělávací kurzy
Jižní region	• Nadace Theotokos – Řecko • Skinner – Itálie • Associacai Portuguesa de Emprego Apoiado – Portugalsko	Lidé se zkušeností užívání návykových látek

	⅄ Asociacion Espanola de Emloe con Apoyo - Španělsko	
Velká Británie/Irsko	⅄ Irish Union of Supported Employment - Irsko ⅄ Northen Ireland of Supported Employment – SI ⅄ Status Employment - Anglie	Pachatelé trestných činů a bývalí vězni

Upravený materiál Supported Emloyment Toolkit bude testován a bude šířen odborníkům podporovaného zaměstnávání pro zvýšení jejich kompetencí při získávání a udržení prácovních možností jejích klientů.

Aby byly cíle projektu EUSE Toolkit for Diversity naplněny, budou partneři předkládat upravený zdroj profesionálům, kteří usilují o ekonomické začlenění lidí s postižením a lidí se sociálním znevýhodněním - mládí lidé mimo vzdělávání, nezaměstnání nebo bez absolvování vzdělávacích kurzů, pachatelé trestných činů, bývalí vězni anebo lidé se zkušeností užívání návykových látek.

Větší rozšíření a využívání přizpůsobených metod a nástrojů a školení podpoří následování příkladů dobré praxe v podporovaném zaměstnávání a získání klíčových dovedností podporovaného zaměstnávání v dalších VET orgazacích.

EUSE Toolkit

Návrh projektu vychází z výstupu předchozího projektu Leonardo da Vinci, který inicioval EUSE (vedoucí partnerem byla městská rada Dundee) v letech 2008-2010.

EUSE Supported Employment Toolkit se skládá z 5 fází:

- Zapojení klienta
- Odborná profilace klienta
- Hledání práce
- Zapojení zaměstnavatele
- Podpora na pracovišti i mimo něj

Metody a nástroj obsahují sérii názorových statí (11) a praktických návodů (5), které jsou dostupné na webových stránkách EUSE (www.euse.org).

Názorové stati nabízí základní a podstatné informace nejen pro poskytovatelé služeb, ale také pro lidi s postižením, rodiče či pečovatele, zaměstnavatelé a politiky.

Praktické návody souzní s názorovými statěmi, mají však více instruktážní a praktický charakter a poskytují širokou škálu základních a konkrétních informací a potřebné rady o metodách ´Jak´ provádět konkrétní činnost v podporovaném zaměstnávání.

Toolkit je velice cenný zdroj a jestliže se bude výrázně používat, přinese vyšší standardy při aplikaci metody Podporované zaměstnávání v práci se všemi cílovými skupinami. Poskytne také způsoby kontroly kvality a zajistí jednotný přístupu po celé Evropě.

Projekt dosáhne svých cílů prostřednictvím řešení výše zmíněných omezení. Zaměření se na nedostatek studijních materiálů pro ostatní cílové skupiny, zhodnotí již existující zdroje, které budou odrážet regionální možnosti použití (včetně překladu) a poskytne jednotný přístup v uplatnění metody podporované zaměstnávání ostatním znevýhodněným skupinám.

Materál EUSE Toolkit byl vytvořen evropskými experty metody Podporované zaměstnávání a byl sestaven pro zvýšení znalostí a dovedností profesionálů, kteří jsou zodpovědní za

uplatňování metody Podporované zaměstnávání. Příručka je především pro poskytovatelé služeb. Proto je ideálním základem pro dosažení cílů projektu.

Projekt EUSE Toolkit for Diversity přidává hodnoty k již vytvořeným výstupům z předchozího partnerského projektu Leonardo da Vinci. Ty jsou následující:

- Toolkit bude přizpůsoben tak, aby naplnil potřeby 3 rozdílných cílových skupin.
- Toolkit bude upraven tak, aby reflektoval kontext 4 pracovních skupin sdružených podle regionů.
- Toolkit bude dostupný v 9 jazycích
- Tolkit bude aktivně šířen v nejméně 12 evropských zemích prostřednictvím školení a konferece EUSE / Strategie šíření EUSE Toolkit for Diversity

Konzistentní a vysoce kvalitní přístup k metodě Podporované zaměstnávání bude zajištěn v celé Evropě. To přispěje ke zlepšení službeb pro lidi se sociálním znevýhodněním a zvýší jejich možnost získat placené zaměstnání na otevřeném trhu práce.

Metodologie

Analýza potřeb zahrnuje jak kvantitativní, tak kvalitativní informace:

- Sekundární sběr dat a jejich analýza – pojednává o postupech vlády každého státu, zajišťuje statistiky a demografii každého státu, vládní strategie a literaturu o průzkumech a zprávách.

- Specifická analýza vypracovaná na základě moderované skupinové diskuse (focus group). Každý z partnerů zorganizoval moderovanou skupinovou diskusi (focus group) či jiný podobný model (rozhovorů) zahrnující:

  - Lidi z jejich cílové skupiny
  - Vzdělávací zařízení poskytující odborné školení nebo zaměstnání nebo organizace pracující s limi z cílové skupiny/nevládní organizace
  - Vládní oddělení/ Agentury a politiky

Aby byla zachována konzistentnost projektu mezi partnery a státy, vedoucí partner projektu zajistil odbornou přípravu moderované skupinové diskuse (focus group) a otázky.

Pracovní skupiny sesbíraly data svých partnerů a shrnutý text zahrnuly do finální zprávy.

Zprávy pracovních skupin

Severní region

Partneři:

- Kiipula, Finsko
- Activa, Švédsko

Cílová skupina – Mladí lidé ohrožení předčasným odchodem ze školy/mladí lidé opouštějící školu/mladí lidé mimo vzdělávání, nezaměstnaní, neabsolvující žádné jiné vzdělávací kurzy (NEETS)

Statistika

Zaměstnání a další vzdělávání

Mladí lidé ve Švédsku a Finsku nastupují do práce poměrně pozdě. I přes neustálé a dlouhodobé strategie vládního sektoru pro rozvoj možností mladých lidí získat další vzdělání a vstoupit na pracovní trh, statistiky severního regionu nejsou v tomto smyslu velmi pozitivní.

Každý rok je ve ve Finsku 4/5 000 mladých lidí z každé věkové kategorie bez možnosti umístění v dalším vzdělávání. Také nedostačná kvalifikace středního vzdělávání je významným faktorem vyloučení mladých lidí z pracovního trhu a ze společnosti.

V současné době je ve Finsku přibližně 40 000 mladých lidí bez vyššího stupně kvalifikace středního vzdělání. Ve Švédsku každý čtvrtý student střední školy je vyloučen nebo odejde ze školy bez úspěšného absolvování.

Nejaktuálnější data uveřejněná finským Ministerstvem zaměstnanosti a ekonomiky z října 2012 ukazují, že nezaměstnaných mladých lidí mladších 25 let bylo 30 600, což je o 3 800 více, než bylo v říjnu 2011. Počet lidí bez práce bylo o 900 více, než v předchozím měsíci.[1]

Ve Švédsku je míra nezaměstnanosti dvakrát až třikrát vyšší mezi mladými lidmi v porovnání se zbytkem populace. Zatímco míra nezaměstnanosti ve skupině lidí ve věku od 15 do 74 let je

1 http://www.tem.fi/files/34997/LOKA12.pdf

okolo 10%, míra nezaměstnanosti mezi mladými lidmi ve věku od 15 do 24 let je okolo 20% až 30%. Míra nezaměstnanosti ještě mladších lidí může být ještě vyšší. (Statistiska Central Byrån).

Od roku 1991 se míra nezaměstnanosti lidí ve věku od 20 do 24 let zvýšila z 6,2% na 14%. Okolo 9% dívek ve věku od 18 do 25 let žije v domácnosti a dostává finanční podporu. Odpovídající číslo u dospělých žen je 3%. Například od roku 2007 do roku 2008 byl výrazný vzrůst mladých lidí ve věku od 16 do 25 let, kteří ani nepracovali, ani nestudovali.

V roce 2007 bylo 85 000 lidí bez práce, z toho 52% chlapců a 48% dívek. V roce 2008 číslo nepracujících vzrostlo na 102 000. Ani ekonomická recese, ani demografické změny nevysvětlují tento nárust.

Celkově zásadním problémem sdružených zemí severní pracovní skupiny je počet mladých lidí, kteří nejsou zahrnuti do oficiálních statistik:

- Tento počet ve Finsku je 25 000
- Ve Švedsku je okolo 7 000 lidí ve věku od 16 do 19 let, které bylo těžko dohledat a okolo 19 000 ve věku od 20 do 25 let.

Tito lidé jsou tzv. „těžkým oříškem“ mládeže ocitající se na okraji společnosti, protože se nevzdělávají nebo nepracují a nejsou ani zaregistrovaní jako uchazeči o zaměstnání. Problém je o to složitější, že není jasné rozdělení odpovědnosti terénních pracovníků a pomoc mladým lidem při vyhledávání služeb.

Statistiky ukazují, že mladí lidé jsou na trhu práce více ohrožení, než starší generace.

Ve Švédsku se na stejné téma dělal průzkum a ukázalo se, že situace mladých lidí, kteří jsou v ohrožení předčasného ukončení studia se z dlouhodobého hlediska zhoršuje a lze očekávat, že tento trend bude pokračovat.

Toto je strukturální problém, nikoli shoda okolností nebo dočasná situace.[2]

Politika/činnost nevládních organizací (případy z Finska)

2 Nilsson & Wadeskog, 2008, Det är bättre att stämma i bäcken än i ån - lönsamheten att värdera de ekonomiska effekterna av tidiga och samordnade insatser kring barn och unga, SEE & Skandia Idéer för livet.

K řešení této situace byly vládou a neziskovým sektorem vyvinuty služby a programy jako:

1. **Záruka mladým** (Youth guarantee) (FINSKO)[3]

Nejdůležitější opatření finské vlády při řešení nezaměstnanosti mladých lidí se nazývá Záruka mladým (Youth Guarentee). Realizace programu na podporu zaměstnanosti a prevenci sociálního vyloučení je jedním z vedoucích projektů finské vlády. Záruka mladým (Youth Guarantee) byla zahájena 1. ledna 2013.

Program požaduje, aby každému mladšímu 25 let a každému čerstvému absolventovi mladšímu 30 let byla nabídnuta práce, stáž nebo studium, školení nebo tréninkové místo na trhu práce do 3 měsíců ode dne, kdy se stane nezaměstnaným. Každému absolventovi bude zajištěno místo na vyšším stupni sekundárního vzdělání nebo na školení jiného vzdělávacího zařízení, na praxi, na workshopech pro mladé nebo na tréninkovém pracovišti.

Preventivní prostředky jsou vnímány jako hlavní cíl programu. Finská vláda vyčlenila 60 milionu euro ročně pro program Záruka mladým. Nejdůležitějšími rozsáhlými výzvami jsou nedostatečující poskytování sociálních a zdravotních služeb, nedostatek míst na školách, problémy v rámci vzdělávacího systému, nedostatečná podpora sociálního zabezpečení studentů, poradenství pro studenty a služby pro kariérní plánování; a nedostatečné určení zodpovědností mezi úředními představiteli. Finský program bude založen na přístupu Public-Private-People Partnership , na jehož fóru se budou aktivně podílet samotná mládež.

Na základě vzniklého programu Záruka mladým (Youth Guarantee Programme) ve Finsku, Evropská Komise vytvořila komplexní program Záruka mladým (Youth Guarantee), který má být finančně podpořen Evropským Sociálním Fondem a integrován do politiky zaměstnání členských států.[4]

---

3 http://www.tem.fi/files/34215/Nuorisotakuu_1.1.2013_alkaen.pdf; www.nuoristotakuu.fi)

4 European Comission Press Releases: MEMO/12/938 Event Date: 05/12/2012 http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-938_en.htm

2. **Příklady dalších vládních iniciativ**

- „Postojem k řešení“ (Asene meininki) je inciativa podpořená finským Ministerstvem vnitra.[5] „Postojem k řešení“ je mediální kampaň, která napomáhá k setkání zaměstnavatelů a mladých lidí se sociálním znevýhodněním. Kampaň byla zahájena finským Prezidentem (Sauli Niinistö) a je zaměřena na prevenci vytěsnění mladých na okraj společnosti: „Dej si pozor, aby si měl dobré návyky a postarají se o tobe.“[6]

Řízená skupinová diskuse a rozhovory s profesionály – Hlavní zjištění

Cílová skupina má potíže ve vztahu s dospělými, nízké sebevědomí a chybí ji důvěra k správním úřadům. Má špatné vztahy s vládou.

Mnozí z nich potřebují praktickou podporu, pomoc nasměrovat a vyřešit obecné životní problémy. Pomocná ruka by měla přicházet ve chvíli nouze.

Doba mezi opuštěním školy a získání pomoci je příliš dlouhá a to může vést mladé lidi na okraj společnosti.

V regionech jsou náznaky toho, že mnohým rodičům chybí rodičovské dovednosti a někteří ztratili kontakt s dětmi. To znamená, že cílová skupina velmi často potřebuje základní individuální pomoc.

Klient potřebuje:

- Celistvý přístup
- Individuální podporu
- Důvěru v dospělého člověka
- Podporu vrstevníků – skupinu s vrstevníky nacházející se v podobné situaci
- Někoho, kdo věří v jeho schopnosti a potenciál
- Pracovníky, kteří umí snívat a vytvářet životní vize
- Flexibilní a promyšlenou spolupráci související s potřebami uživatele
- Požadavky, které jsou opodstatněné a dosažitelné
- Vhodnou pomoc z různých zdrojů, např. , vláda a nevládní organizace

Úkoly pro profesionály:

- Jak motivovat klienta
- Jak čelit životní situaci, ve které se klient nachází s náležitým respektem a postojem
- Jak navázat skutečný vztah mezi klientem a pracovníkem

---

5 http://www.yhdenvertaisuus.fi/welcome_to_equality_fi/campaigns/asenne-meininkiattitude-solutio/

6 http://www.tavallisia.fi/
http://www.tavallisia.fi/themes/site_themes/asioita/pdf/inenglish.pdf

- Jak naučit klienta vhodnému chování na pracovišti a ve společnosti
- Jak najít vyhovující zaměstnání pro klienty se speciálními potřebami
- Jak spolupracovat s rodinou klienta
- Jak zajistit klientovi udržitelnou pracovní pozici

Společná zjištění – Spolupráce klíčových zainteresovaných sublejktů je základem pro úspěch cílové skupiny. Klíčové sublejkty jsou rodiče, školy a sociální správní orgány.

Střední region

Partneři:

- Dabei – Rakousko
- Rytmus – Česká republika
- Supported Employment Schweiz – Švýcarsko

Cílová skupina – Mladí lidé ohrožení předčasným odchodem ze školy/mladí lidé opouštějící školu/mladí lidé mimo vzdělávání, nezaměstnaní, neabsolvující žádné jiné vzdělávací kurzy (NEETS)

Statistiky

Míra nezaměstnanosti v Rakousku je na nižší úrovni, než ve většině evropských států, přesto u mladých lidí a seniořů, stejně jako u migrantů a lidí s postižením je více pravděpodobné, že budou nezaměstnaní, než ostatní skupiny. V časech hospodářské krize je u těchto skupin více pravděpodobné, že práci ztratí a najít si práci nebo se do práce navrátit, jakmile je člověk nezaměstnaný, je taktéž problematické.

Podle údajů z Federální statistické kanceláře (Federal Statistical Office – FSO), počet nezaměstnaných lidí ve Švýcarsku vzrostlo o 0,9% od poloviny roku 2011 do poloviny roku 2012.

Míra nezaměstnanosti během stejného období ve Švýcarsku podle statistik Mezinárodní oganizace práce (International Labour Organization – ILO) roste velmi pomalu z 3,ž% na 3,7%.

Ve Švýcarsku jsou dvě úrovně nezaměstnanosti:

- Individuální úroveň je často problém nedostačujícího vzdělání (migranti, problémy s

jazykem)

- Strukturální makro úroveň je často způsobena racionalizací nebo globalizací (změna praocovního místa/ továrny v zemi s vyššími platy)

V české republice se nezaměstnanost mladých stal závažným problémem. Více než polovina mladých lidí (mladších 24 let) jsou nezaměstnaní déle, než 6 měsíců a většina z nich hledá práci déle, než rok. 25% mladých lidí jsou nezaměstaní 6 – 11 měsíců, skoro 32% z nich jsou nezaměstnaní 12 měsíců i déle.

TABULKA

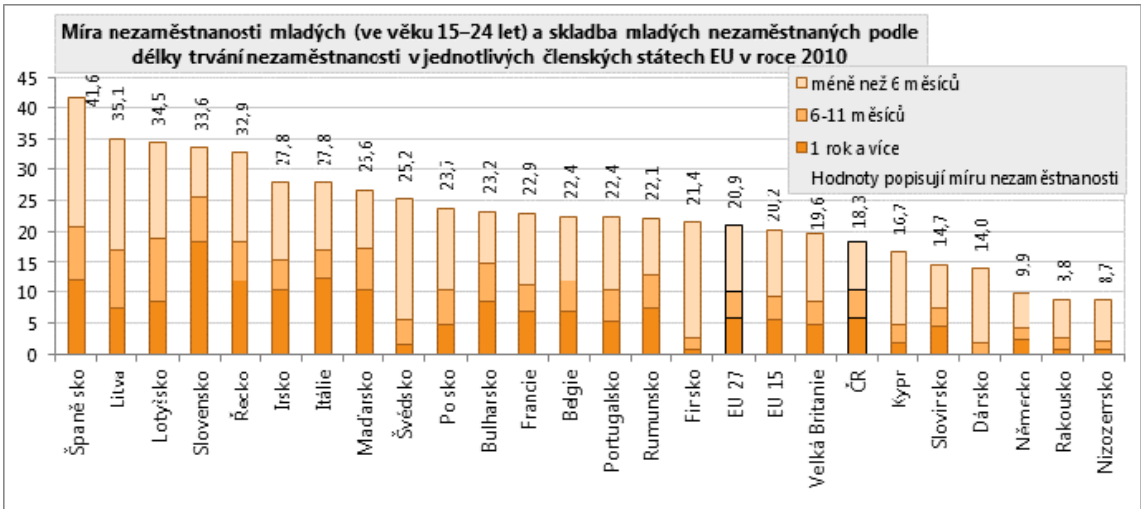

V nejnovějších statistikách (z října 2012) se ukazuje, že v České republice je 35 000 mladých lidí bez práce. V lednu 2013 počet stoupl o 10 000 lidí. Celková nezaměstnanost je 7%.

Zaměstnavatelé se zdráhají dát práci mladým lidem kvůli:

- Nedostatku zkušeností
- Špatnému vystupování
- Neschopnosti činit rozhodnutí
- Neschopnosti pracovat v týmu

Specifické problémy cílové skupiny – mladí lidé mimo vzdělávání, bez práce a bez vzdělávacích kurzů

Podle speciálních opatření Národního akčního plánu (Nation Action Plan) je nezbytné snížit míru nezaměstnanosti mladých lidí a snížit míru studentů, kteří předčasně odešli ze škol a školení.

V Rakousku existuje politický závazek poskytnout vzdělání a školení každému muži a ženě (Ausbildungsplatzgarantie). Na druhou stranu máme poměrně vysokou míru nezaměstnanosti mladých lidí s postižením a je těžké pro ně vstoupit na trh práce.

Míra nezaměstnanosti mladých lidí mezi 15 a 24 rokem byla v roce 2012 7,6%. Míra nezaměstnanosti skupiny lidí od 20 do 24 let byla v roce 2012 9% a kromě toho:

- 14,6% mladých lidí mezi 20 a 24 rokem nemělo žádné jiné vzdělání, pouze povinnou školní docházku
- 8,6% dokončilo povinné vzdělání a dále nepokračovali ve vzdělání
- 8,2% se ani nezdělávalo, ani neabsolvovali vzdělávací kurzy, byli nezaměstnaní (NEETS)

U mladých lidí z migrantských rodin je více pravděpodobné, že budou mít nižší formální vzdělání.

Podle speciálních opatření Národního akčního plánu Federální Rady (the National Action Plan of Federal Coucil) je taktéž ve Švýcarsku nezbytné snížit míru nezaměstnanosti mladých lidí a snížit míru studentů, kteří předčasně odešli ze škol a školení.

Švýcarsko má vysokou míru nezaměstnanosti lidí ve věku 15 – 24 let.

V roce 2009 byla míra nezaměstnanosti mladých lidí mezi 15 – 24 rokem 8,2% a 9% lidí ve věku od 18 do 24 let neměla žádnou jinou kvalifikaci, než jen základní vzdělání.

U mladých lidí z migrantských rodin je více pravděpodobné, že budou mít nižší formální vzdělání. Takže 25% mladých lidí z migrantských rodin, kteří se narodili v jejich rodné zemi, mají pouze závěrečné zkoušky na základní škole.[7]

7 BFS. Statistischer Sozialbericht Schweiz 2011:32.

V České republice nejsou žádné speciální programy pro mladé lidí, kteří opustili školu. Maldí lidé, kteří ukončí základní školu mohou pokračovat ve studiu na odborných učilištích (dvou letý odborný program), na středních školách nebo na gymnáziích (s předpokladem dalšího studia na univerzitě)

Politická opatření, aktivity nevládních a neziskových organizací

Svláda a nevládní organizace vyvíjeli služby a programy rpo řešení tohoto problému:

V Rakousku byly představeny nové služby: Koučing pro mládež (Youth coaching/Jugendcoaching) – služba zaměřená na mladé lidi studenty i nestudenty, se zdavotním postižením či jiným nezvýhodněním od 15 do 24 let.

Jak Koučing pro mládež funguje: v "prvotní diskusi" je dán přehled toho, co mladí lidí od koučování očekávají a jak dlouho by to mělo trvat atd.

1. fáze - schůzka klienta s poradcem a identifikace oblastí podpory
2. fáze – kariérní poradenství, podrobné poradentsví na téma kariérního směřování, stejně jako o rozhodování, kam by "cesta" měla vést – vyučení se nebo škola
3. fáze – pracují na silných stránkách a na schopnostech klienta, získávají praktické zkušenosti apod.

Délka trvání Koučingu pro mládež je okolo 1 roku. Mladí lidé na konci dostanou zprávu – např. Konkrétní doporučení pro jejich budoucnost. Mohou se do koučinu kdykoliv vrátit, jestliže potřebují další podporu.

Jelikož je služba dostupná pouze na národní úrovni od roku 2013, nejsou k dispozici žádná data.

Co se týká České republiky, tak neexistují žádné speciální programy pro mladé lidi, kteří odešli ze školy.

<u>Závěry</u>

Služba Podporované zaměstnávání je dostupná všude v Rakousku ve stejné kvalitě, jak na venkově, tak ve městě.

Individuální cesta na trh práce je možná a je podporována. Služby jsou založeny na potřebách jedince.

Nová služba Koučing pro mládež je taktéž dostupná na celostátní úrovni a je pro širší cílovou skupinu. Cílem je snížit počet studentů předčasně opouštějící školu a zvýšit možnosti na trhu práce pro mladé lidi.

Tří fázový proces může být dobrý způsob, jak zajistit individuální a na potřebách založenou podporu mladým lidem. Zkušenosti a čas ukáží, jaký to má vliv na cílovou skupinu. Úklem je oslovit cílovou skupinu (NEET).

Služby Podporované zaměstnávání nejsou k dispozici v celém Švýcarsku. Záleží na úrovni města a tradici podporovaného zaměstnávání. Tradice odborného vzdělání ve Švýcarsku charakterizuje tzv. duální systém (Berufsbildung), v němž se na vzdělávání podílejí soukromé společnosti a technické školy (Berufsschule).

Individuální cesty na trh práce jsou dostupné a často i podporované. Nová služba Podporované vzdělávání (Supported Education) – vychází z metody Podporované zaměstnávání a je dostupná pouze v pilotních projektech, zvláště ve velkých městech.

Hlavní poznatky ze skupinových řízených diskusí (focus groups) a rozhovorů

Poznatky ze skupinových řízených diskusí a rozhovorů se liší země od země. To může být z důvodů rozdílné situaci na trhu práce, jiné legislativy a rozličných programů určených pro cílovou skupinu.

Nicméně je v pracovní skupině mnoho společných problémů, které vyvstaly během diskusí:

- VSTUP na pracovní trh: zabere hodně času. Jestliže má člověk zkušenost, již je pro něj snadnější získat lepší práci a na plný úvazek
- Studenti předčasně opouštějící školy a učiliště mají nízkou kvalifikaci nebo žádnou – o

tu samou pracovní pozoci musí soutěžit s ostatními lépe vzdělanými skupinami.

- Mladí lidé, kteří opustí školu bez dostatečných znalostí (například základní znalost aritmetiky nebo čtení s porozumněním), přicházejí na to, že je těžké žádat o práci, dostat možnost pracovního pohovoru nebo si práci najít.
- Různé osobní a sociální problémy, jako jsou dluhy, užívání návykových látek/alkohol.
- Migranti (nemají plynulou němčinu, ani německy neumí psát)
- Vlastní představa vs. představa veřejnosti o silných stránkách, pracovních zájmech, dovednostech, sociálních schopnostech, mzdách apod.

Podle nedávno provedeného výzkumu Rakouského institutu (Institut für Jugendkulturforschung), který zkoumal názory lidí se znevýhodněním uvádíme tato zjištění:

- Mladí lidé si myslí, že nemají možnost najít si dobrou práci a vydělat si sami na živobytí.
- Mladí lidé si myslí, že jakmile zažádají o práci, zaměstnavatel očekává zkušenosti, ale nikdo není připravený umožnit lidem zkušenosti (jak získat zkušenosti bez práce).
- Na druhé straně je pro pro ně těžší najít si placenou práci – přecházejí z jedné zkušební práce do druhé, často neplacené.
- Mladí lidé si myslí, že by měli být více podporováni v hledání jejich silných stránek a jejich potřeb, stejně jako v hledání jejich správné cesty (jaká profese, jaké odvětví je pro ně nejlepší)
- Mladí migranti často čelí předsudkům.

Jižní region

Partneři:

• Theotokos Foundaton – Řecko

• Skinner – Itálie

• Associacai Portuguesa de Emprego Apoiado – Portugalsko

• Asociacion Espanola de Emploe con Apoyo – Španělsko

Cílová skupina: lidé se zkušeností užívání návykových látek

Statistiky

Nezaměsnanost/ekonomické vyloučení

Z důvodu ekonomické krize je v Řecku obecná míra nezaměsnanosti velmi vysoká. Ve skupině mladých lidí ve věku do 25 let tvoří 56%. Ve Španělsku je situace podobná. V Portugalsku a Itálii nejsou údaje o nezaměsntanosti tak vysoké, ale recese způsobuje mnohé potíže zejména osobám, které jsou nějakým způsobem znevýhodněny při vstupu na trh práce.

Rozdíly mezi členskými státy EU v oblasti nezaměstnanosti stále rostou. Současný rozdíl mezi nejnižší mírou nezaměstnanosti v Rakousku (3,9 %) a nejvyšší ve Španělsku (24,3%) činí 20,4%. Nejvýrazněji je to vidět v posledním desetiletí. Rozdíly mezi členskými státy EU jsou nejvyšší v dubnu 2012 (viz. graf 1). Nezaměstnanost mladých lidí na úrovni 22,4% v dubnu 2012 je extrémně vysoká ve srovnání s průměrem.

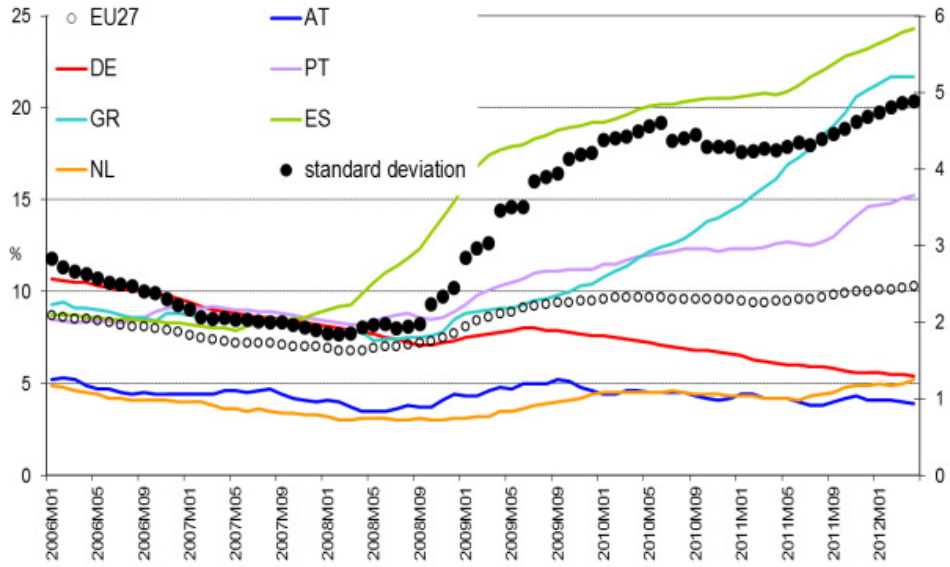

Source: Eurostat LFS, DG Empl Calculation

Graf 1: Míra nezaměstnanosti ve vybraných státrech EU v období leden 2006 – duben 2012

V průběhu prvního čtvrtletí roku 2012 míra nezaměstnanosti v některých členských státech EU nadále rostla. V Německu vzrosla o 620 000 (+1,5%), v Polsku o 300 000 (+2,5%) a v Rakousku o 70 000 (+1,8%). Na druhou stranu ale státy jižního regionu zaznamenaly významný pokles nezaměstnanosti v průběhu posledních čtyř čtvrtletí.

Ve Španělsku poklesla nezaměstnanost o 660 000 osob (-3,7%), v Řecku můžeme sledovat snížení o 400 000 (-8,7%), v Portugalsku o 210

000 osob (- 4,2 %) a v Itálii o 180 000 osob (-0,8%).

V průběhu třinácti měsíců před dubnem 2012 evropská nezaměstnanost vzrostla o 0,9% (viz. graf 2). Tento trend přetrvával a tři měsíce do dubna 2012 vzrosla nezaměstnanost o 0,2 % na 10,3 %. V počtu nezaměstnaných to znamená více než 2 miliony lidí, kteří se stali nezaměstnanými během 13 měsíců do dubna 2012.

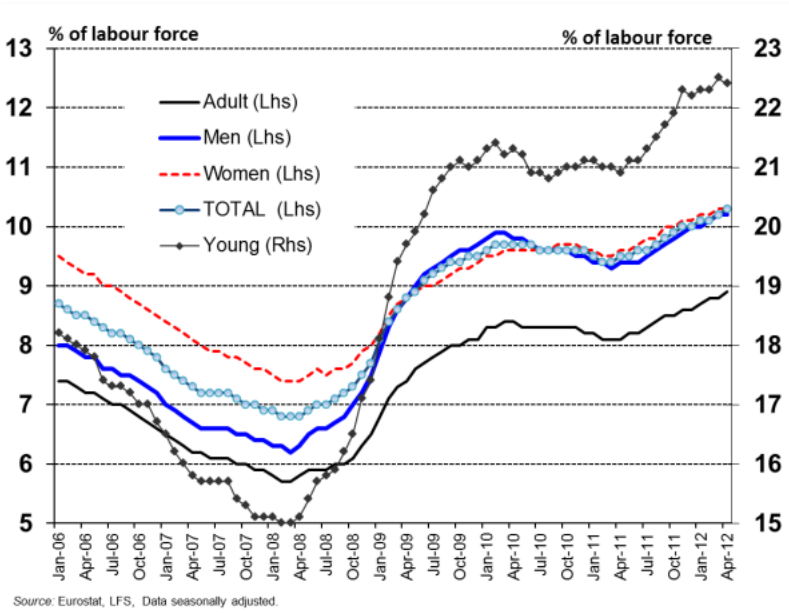

Graf 2. Měsíční míra nezaměstnanosti (v %) pro mladé lidi (15-24), dospělé (15-74), muže, ženy a celkově v období leden 2006 – duben 2012 v EU

Vzhledem k míře nezaměstnanosti mezi mladými lidmi je situace v zemích jižního regionu mnohem horší. Míra nezaměstnanosti mezi mladými lidmi byla vždy asi 2,5krát vyšší než ve zbytku populace. Tento údaj je podstatný především ve Španělsku a Řecku. Nezaměstnanost mladých lidí je významým problémem téměř ve všech členských státech.

Ekonomika států jižního regionu závisí především na malém a středním podnikání, která v součastnosti stále upadají. Mnoho podniků bylo přesunuto nebo se stále přesouvá do jiných

zemí a to způsobuje snížení počtu pracovních míst a také snižuje příležitost k nalezení zaměstnání. Navzdory tomu věříme, že v příštích letech dojde ke změně této situace. To vyžaduje, aby vláda přijala nová sociální opatření, která poskytnou podporu a ochranu lidem v obtížných životních situacích.

Specifické potíže osob se zkušeností užívání návykových látek

Pro osoby, které dříve užavali návykové látky, je specifickým problémem jejich schopnost získat a udržet si zaměstnání (zaměstnatelnost), která je klíčovou pro sociální znovuzačlenění. Je zřejmé, že užívání drog a problémy s tím spojené ohrožují nejen vstup

a opětovný vstup na trh práce, ale také schopnost zaměstnání si udržet. Odborné vzdělávání v Evropě nabízí širokou škálu programů, které jsou zaměřeny na zlepšení dovedností potřebných k získání a udržení práce jako např. přípravy na pohovory, prezentační dovenosti, time-managment, počítačová gramotnost, výkonnost a přístup k práci. Kromě toho mohou být různé modely příprav na zaměstnání a rozvíjení potřebných dovedností nabízeny speciálními poskytovateli jako jsou národní tréninková centra a další poskytovatelé služeb zaměstnanosti (EMCDDA, 2011a).

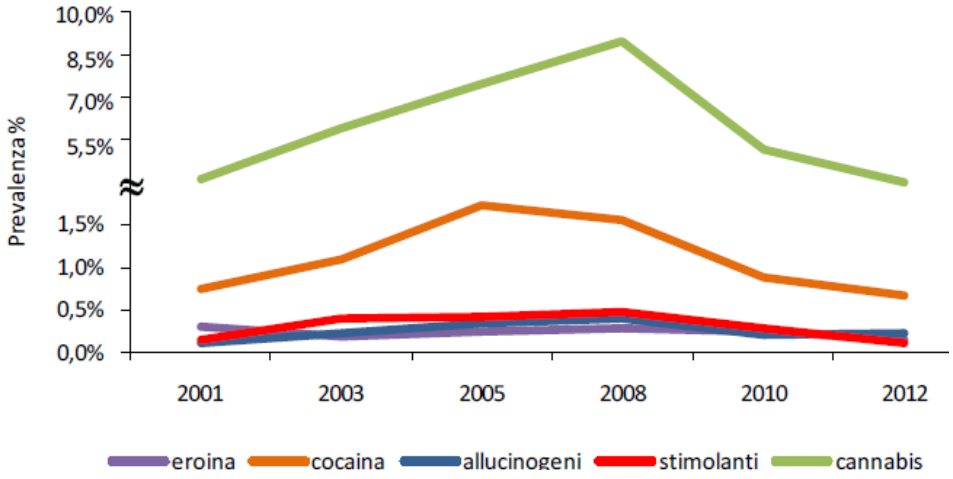

Graf 3. Uživatelé drog v populaci ve věku 15-64 let v průběhu posledních 12 měsíců. Roky 2001-2012

V Portugalsku koordinuje aktivity mezi jednotlivými vládními resorty zapojenými do těchto otázek Národní koordinační centrum pro drogy, dorogové závislosti a škodlivé požívání alkoholu. Prostřednictvím dokumentu Dercree-Law č.17/2012 z 26. ledna byla vytvořena funkce generálního ředitele pro otázky návykového chování a závislostí (SIDAC). Ta zastínila dosavadní Institut pro drogy a drogové závislosti (IDT, I.P.) a představuje inovativní přístup založený především na posílení plánování a sledování takových složek programů, které vedou ke snížení konzumace návykových látek, prevenci závislého chování a snížení závislosti.

Hlavní principy jsou:

Zaměření na osobu – nadále již není za hlavní cíl považován zásah proti zneužívání návykové látky, ale každý zásah musí odpovídat subjektivním i objektivním potřebám člověka.

Teritorialita – pro lepší porozumění a plánování se zvyšuje spolupráce s místními a regionálními službami.

Ucelené postupy a reakce na vnitřní i vnější úrovni – přístup k lidem a odpovědnost za zásahy do jejich života by měly být postaveny na uceleném vnímání. Nelze oddělit individuální a sociální realitu. Služby by měly postupovat jednotným přístupem, využívat ucelený mechanismus založený na propojené síti úkonů, která přirozeně odpovídá složitosti a průřezovému charakteru potíží spojených s užíváním drog a alkoholu.

Ve Španelsku dochází ke snížení konzumace kokainu ve věkové skupině 15-34 let, ale i přesto je zenužívání této látky na jedné z nejvyšších úrovní v Evropě (údaje z roku 2012). Španělsko vede v evropských žebříčcích užívání kokainu a hašiše. Národní akční protidrogový plán představil výzkum o zneužívání alkoholu a drog ve Španělsku v letech 2011-2012. Konzumace hypnotik a sedativ poklesla, ale ženy tyto látky zenužívají dvakrát častěji než muži. Ve zneužívání jiných látek převyšuje spotřeba mužů nad ženami. U kokainu čtyřikrát, u konopných drog třikrát (nejvyšší spotřeba konopných drog je mezi mladými lidmi ve věku 15-17 let).

Itálie je čtvrtou největší zemí EU co do počtu obyvatel, po Německu (82 milionů), Franicii (65 milionů) a Velké Británii (62 milionů). V roce 2011 měla Itálie 59 464 644 obyvatel. Míra

sociálního vyloučení mezi lidmi se zkušeností užívání návykových látek je obecně vysoká, zejména mezi lidmi zneužívajícími opiáty. Údaje o sociální situaci lidí, kteří nastoupili odvykací lečbu v roce 2010 ukazují, že více než polovina těchto lidí (56%) byla v posledních pěti letech nezaměstnaná. Tento údaj se zvýšil v 15 z 24 zemí. Uživatelé drog vykazují také obecně nízké vzdělání. Podle údajů z roku 2010 má 38% těchto osob pouze základní vzdělání a 2% nedokončila ani to. Mnoho bývalých uživatelů drog je bez domova – 10% lidí využívajících služby léčení závislosti uvádí, že nemá trvalé bydlení.

Dobrá praxe – dobrovolnictví

V Portugalsku se zaměstnávání lidí se zkušeností užívání návykových látek realizuje ve spolupráci CIDAC, Portugalského institutu pro odborné vzdělávání a zaměstnanost (IEFP) a organizací zapojených do vzdělávání a zaměstnávání. Vztahy mezi CIDAC a IEFP jsou zásadní, protože všechny aktivity související s odborným vzděláváním nebo zaměstnáváním mají velký význam pro utváření života lidí se zkušeností užívání psychoaktivních látek a pro jejich znovuzačlenění do společnosti. Kromě toho je pro dosahování cílů vhodné, když pracovníci obou služeb spolupracují. To umožňuje vytvářet inovativní propojené strategie za účelem integrace lidí, ovlivňuje prevenci v oblasti užívání drog a také snižuje riziko relapsu. Tato kombinace umožňuje přijímat nové strategie, které odpovídají dynamické realitě. Společná práce je založena na sestavení společného akčního plánu obou služeb, který pokrývá široké pole základních potřeb uživatelů.

Národní akční protidrogový plán vydaný Ministerstvem pro zdraví, sociální služby a rovnost ve Španělsku zahajuje novou kampaň zaměřenou na prevenci. Byl také vytvořen nový akční protidrogový plán pro roky 2013-2016, který obsahuje návrhy nových pravidel pro prevenci konzumace alkoholu u nezletilých, zintenzivnění prevence obecně a navrhuje nové výzkumy zaměřené na konzumaci konopných drog.

V Řecku má hlavní roli v oblasti zaměstnanosti agentura Greek Manpower Organisation (OAED). Ta ale nemá žádné speciální služby ani metodické postupy pro tuto znevýhodněnou skupinu.

OKANA nabízí specializovaná centra pro odbornou přípravu a sociální reintegraci (EKKEE) v Aténách a Soluni, ale tato centra nabízení pouze konzultace a psychosociální podporu klientům. Programy podporují sebevědomí klientů a tím usnadňují jejich samostatný vstup na otevřený trh práce.

V Itálii funguje jeden velmi slibný program, který nabízí širokou podporu jako např. odbornou přípravu, konzultace, trénování dovedností a umístění na pracoviště jako součást léčby drogové závislosti.

Mezi zkoumané modely patří poskytování tréninku dovedností nezaměstnaným uživatelům drog, kteří nastoupili léčbu závislosti v ambulantních zařízeních.

Účinnost byla posuzována také u programů individuálního vzdělávání, konzultací, podpory při hledání práce, podporovaného zaměstnávání, case-managementu a dalších služeb, které jsou nabízeny klientům, kteří nastoupili substituční léčbu. Řada studií přináší povzbudivé výsledky týkající se opatření na podporu zaměstnanosti, zvyšování příjmů a sociálních dávek (EMCDDA, 2012b). Ačkoli nebyla odahlena žádná metoda, jejíž výsledky by byly pozitivní trvale, rozdíly v přístupu, studované populaci, vykázaných výsledních a také chybějící opakování výzkumů nedovolují učinit žádné spolehlivé závěry o efektivnosti jednotlivých opatření a přístupů (Foley et al., 2010). Navíc, dostupná zjištění se týkají téměř výhradně sociálního znovuzačleňování uživatelů opiátů, zatímco potřeby uživatelů jiných skupin drog zatím nebyly systematicky zkoumány.

Konkrétní opatření, která na podporu sociálního a pracovního začlenění přijalo Portugalsko, jsou:

a) <u>Sprostředkování odborného tréninku a zaměstnání</u> – podpora mediátorů, kteří podporují proces integrace u těch lidí, kteří podstupují nebo již dokončili úplnou odvykací léčbu.

b) <u>Získávání zkušeností v zaměstnání „On the job experience“</u> – Stupeň sociálního a pracovního začlenění, který má za cíl sprostředkovat pocit pracovního úspěchu těm lidem, kteří podstoupili nebo dokončili odvykací léčbu v terapeutické komunitě, ambulantním zařízení nebo v rámci vězeňského systému, skrze poskytnutí praxe a posléze placeného zaměstnání (v různých firmách).

c<u>) Odměňování sociálního a pracovního začlenění</u> – opatření podporující zaměstnavatele, kteří umožnili lidem se zkušeností užívání návykových látek vstup na trh práce (využitím některého

z dalších programů) v rámci smluvního vzhtahu na dobu neurčitou. Tato podpora je poskytována zaměstnavatelům formou úhrad nákladů na mzdu, sociální zabezpečení apod.

d) Podpora v zaměstnání – je určena těm, kteří zaměstnávají lidi se zkušeností drogové závislosti, zahrnuje granty, které pomáhají pokrýt některé výdaje, jako např. sociální pojištění, mzdu a další.

e) Podpora podnikání – sestávající z příspěvku na investice, zahájení činnosti a počáteční náklady, takových podnikatelských subjektů, které jsou provozovány bývalými uživateli návykových látek.

Hlavní zjištění moderované skupinové diskuze a z rozhovorů

Slabé stránky

Zpětná vazba z moderované diskuze uživatelů: většina těchto osob má nedokončené vzdělání či praxi a nedostatečná odbornost jim tak neumožňuje uplatnit se na současném pracovním trhu. Jejich emocionální křehkost a nedostatečná schopnost kontrolovat své reakce v zátěžových a stresových situacích je znevýhodňuje a přináší zvýšené riziko relapsu. Vzdělání těchto osob je nízké, všichni účastníci dosáhli pouze základního vzdělání, a proto je v jejich situaci velmi obtížné nalézt zaměsntání. Vedle toho mají nízké sebevědomí a nevěří, že by mohli být při hledání práce úspěšní, protože o sobě mají velmi nízké mínění.

Existuje zde jen velmi málá podpora při hledání a udržení práce na otevřeném trhu. Klientům je poskytována částečná asistence při hledání práce a úkolech jako jsou registrace na úřadu práce, vytváření životopisu nebo hledání práce na internetu. Ale navdory těmto aktivitám zde neexistuje nic podobného podporovanému zaměsnátávání.

Současná ekonomická situace v zemích jižního regionu a také míra nezaměstnanosti mají silný vliv na situaci firem, a brání tak v přístupu k zaměstnání. Ekonomické potíže jednotlivců a rodin mají vliv na jejich sebehodnocení.

Zpětná vazba z moderované diskuze odborných pracovníků:

existují rozdílné podskupiny lidí, kteří mají zkušenost s užíváním drog. Skupina s vyšším rizikem, že budou vyloučeni ze společnosti je taková, kde jsou lidé již dlouhodobě bez zaměstnání. Ti totiž ztratili schopnost práci si hledat, sestavit si životopis, vytvářet o sobě přiměřený kladný dojem, obstát při pohovoru atd.

V minulosti existovala specifická vládní nebo regionální opatření, která umožňovala propojit odborné vzdělání se stáží v některé soukromé firmě. Bohužel, měl tento projekt omezenou dobu trvání a v současnosti již není možné takovýchto opatření využtít.

Z pohledu odborných pracovníků je získání zaměstnání pro osoby se zkušeností užívání drog skutečnou a velmi náročnou výzvou. Jako hlavní zdroj probému vnímají to, že mnoho lidí, poté, co projde obdobím léčby, se vrací do svého původního prostředí.

Často pak bývá výsledkem obnovení příčin, které vedly k počátku užívání drog a drogové závislosti.
Chování lidí, kteří užívali drogy je ve vztahu k realitě často poněkud „dětinské“, jak je možné si všimnout ve výstupech moderované diskuze. Sny často převládají nad realitou („*Myslím, že pojedu do zahraničí a budu žít na lodi, v Anglii jsou lidi šťastný, i když pracují jako myči nádobí…“*).

Silné stránky

Zpětná vazba z moderované diskuze uživatelů: Všichni účastníci uvádějí, že jsou si vědomi významu, jaký má práce pro znovuvytváření jejich života. Po chybách, které již ve svém životě udělali, jsou v životě rozhodnuti dál už nelhat sobě ani svému okolí.
Zpětná vazba z moderované diskuze odborných pracovníků: osoby, které jsou v procesu léčby či rehabilitace, mají lepší podmínky než ti, kteří léčbu nepodstoupili. Musí dodržovat stanovené podmínky a řídit se pravidly, přistoupit na monitorování, konzultace a hodnocení. Jsou jim také nabízeny školení a kurzy sociálních dovedností.
Lidé v této znevýhodněné skupině jsou silní, odolní a cílevědomí poté, co během krátké doby proměnili své špatné zkušenosti v dobré. Prošli extrémními zkušenostmi a po detoxikaci a psychoterapii získali bohaté zkušenosti, znalosti a dosáhli jisté vyspělosti. Touha změnit svůj život se tak pro ně stává hlavním motivačním faktorem.

Hrozby

V této době způsobuje ekonomická krize růst nezaměstanosti, která znamená větší potíže lidí z této znevýhodněné skupiny při nalézání práce. Vždy byl určitý nedostatek služeb a odborných pracovníků na tomto poli, ale nyní se přidávají ještě potíže s financováním a také snižování počtu pracovníků. Předsudky a stigmatizace jsou dalším faktorem, který tuto skupinu velmi znevýhodňuje. Je tak obtížné sehnat finance na pokračování odborného vzdělávání a služeb podpory zaměstnanosti.

Zpětná vazba z moderované diskuze uživatelů: mají obavy, že budou vyloučeni z trhu práce. Současná vysoká míra nezaměstnanosti v zemích jižního regionu je vážným ohrožením pro jejich budoucnost. Také okruh jejich dřívějších známých a přátel je často nahlížen jako hrozba, že by se mohli vrátit ke svému dřívějšímu chování.

Zpětná vazba z moderované diskuze odborných pracovníků: současná ekonomická recese a vysoká míra nezaměstnanosti zhoršují situaci těchto lidí na trhu práce. Vedle samotné potřeby sehnat zaměstnání to znamená také být ekonomicky aktivní. Jedinci mohou být ohroženi i tím, že nedokáží se získanými financemi přiměřeně nakládat.

Příležitosti

Zpětná vazba z moderované diskuze uživatelů: pokračující proces rehabilitace jim dává možnost hledat práci s podporou profesionálů. Získávají příležitost odhalit své skutečné schopnosti a hledat tak odpovídající práci. Chtějí být realističtí a přizpůsobit se současným požadavkům trhu práce, což znamená hledat práci především v sektoru služeb.
Zpětná vazba z moderované diskuze odborných pracovníků: samostatně výdělečná činnost je možnost, kterou je třeba brát v úvahu. Projekt EUSET je příležitostí podívat se na podporované zaměstnávání a začleňování na trh práce jako na jádro celého procesu rehabilitace.

Závěry

• Lidé, kteří prošli dlouhodobou léčbou závislosti na návykových látkách, jsou často dlouhodobě nezaměstnání a aby byli úspěšní v udržení si práce na otevřeném trhu, potřebují podporu nejen během hledání práce, ale také v následujících fázích začleňování se do pracovního prostředí.
• Existuje jakási mezera, mezi pracovním trhem, tj. zaměstnavateli, a nabídkou zdravotnických a rehabilitačních center.
• Přizpůsobení modelu podporovaného zaměstnávání pro tuto cílovou skupinu by bylo velmi efektivní při začleňování lidí se zkušeností závislosti na návykových látkách na trh práce. Pracovní konzultant může hrát klíčovou roli ve vztahu mezi uchazečem o práci a zaměstnavatelem v průběhu začleňování člověka do pracovního prostředí.
• Model podporovaného zaměstnávání by mohl být převzat středisky pro léčbu závislostí, čímž by se zajistil klíčový aspekt ukončení terapeutického procesu.

• Práce je základním prvkem rehabilitačního procesu. Pracovní požadavky a jejich zvládání, pomáhají lidem získat zpět a posílit jejich sebevědomí, což je klíčové pro vymanění se ze závislosti. V současnosti není uplatnění na trhu práce věnovaná žádná konkrétní metoda a z toho vyplývají velmi odlišné způsoby v závislosti na konkrétním případu.

• Je zřejmé, že největším problémem lidí, kteří mají zkušenosti s užíváním návykových látek, je nedostatečná důvěra ostatních lidí v ně, a to zejména na poli práce. Potřeba podpory je spojena spíše s potřebou odborného pracovníka jako garanta chování než jako záruky profesních dovedností.

• Další zřejmou potřebou je psychická podpora klientů ve fázi neúspěchu při hledání práce.

• Podporovat provázanost odborného vzdělávání a programů zaměstnanosti zejména využitím metody podporovaného zaměstnávání.

• Podpořit školení pracovníků v metodách podporovaného zaměstnávání

• Podpořit vzdělání koordinátorů místních sítí služeb v metodách podporovaného zaměstnávání.

• Šířit zkušenosti místních sítí s organizacemi podporujícími zaměstnanosti.

• Je důležité vytvořit více programů a kurzů, které rozšiřují dovednosti

• Je potřeba více sociální podpory.

• Stručně řečeno, je potřeba více podporovat osoby se zkušeností užívání návykových látek v přístupu k práci a jejím udržení.

Jižní region

Partneři:

• Theotokos Foundaton – Řecko
• Skinner – Itálie
• Associacai Portuguesa de Emprego Apoiado – Portugalsko
• Asociacion Espanola de Emploe con Apoyo – Španělsko

Cílová skupina: lidé se zkušeností užívání návykových látek

Statistiky

Nezaměsnanost/ekonomické vyloučení

Z důvodu ekonomické krize je v Řecku obecná míra nezaměsnanosti velmi vysoká. Ve skupině mladých lidí ve věku do 25 let tvoří 56%. Ve Španělsku je situace podobná. V Portugalsku a Itálii nejsou údaje o nezaměsntanosti tak vysoké, ale recese způsobuje mnohé potíže zejména osobám, které jsou nějakým způsobem znevýhodněny při vstupu na trh práce.

Rozdíly mezi členskými státy EU v oblasti nezaměstnanosti stále rostou. Současný rozdíl mezi nejnižší mírou nezaměstnanosti v Rakousku (3,9 %) a nejvyšší ve Španělsku (24,3%) činí 20,4%. Nejvýrazněji je to vidět v posledním desetiletí. Rozdíly mezi členskými státy EU jsou nejvyšší v dubnu 2012 (viz. graf 1). Nezaměstnanost mladých lidí na úrovni 22,4% v dubnu 2012 je extrémně vysoká ve srovnání s průměrem.

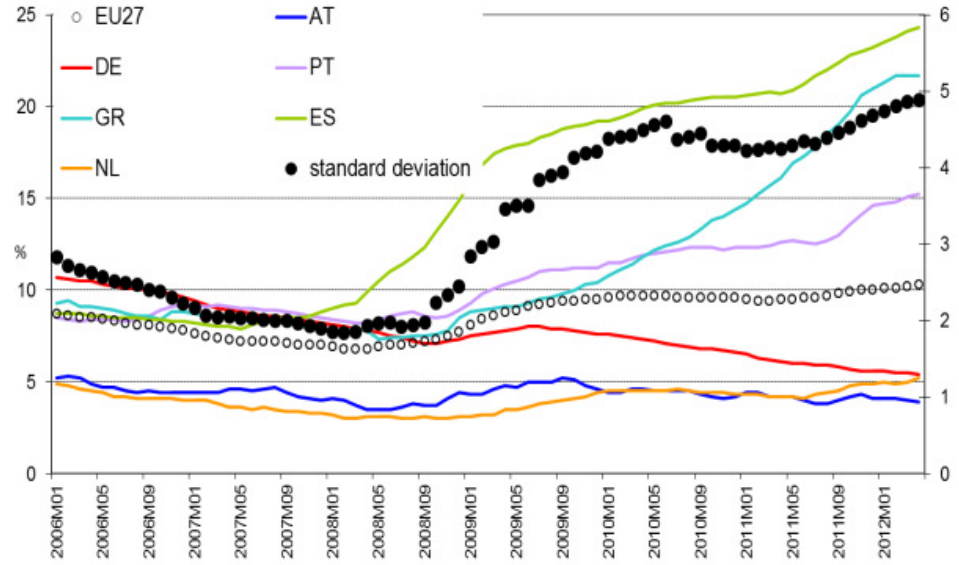

Source: Eurostat LFS, DG Empl Calculation

Graf 1: Míra nezaměstnanosti ve vybraných státrech EU v období leden 2006 – duben 2012

V průběhu prvního čtvrtletí roku 2012 míra nezaměstnanosti v některých členských státech EU nadále rostla. V Německu vzrosla o 620 000 (+1,5%), v Polsku o 300 000 (+2,5%) a v Rakousku o 70 000 (+1,8%). Na druhou stranu ale státy jižního regionu zaznamenaly významný pokles nezaměstnanosti v průběhu posledních čtyř čtvrtletí.
Ve Španělsku poklesla nezaměstnanost o 660 000 osob (-3,7%), v Řecku můžeme sledovat snížení o 400 000 (-8,7%), v Portugalsku o 210
000 osob (- 4,2 %) a v Itálii o 180 000 osob (-0,8%).
V průběhu třínácti měsíců před dubnem 2012 evropská nezaměstnanost vzrostla o 0,9% (viz. graf 2). Tento trend přetrvával a tři měsíce do dubna 2012 vzrosla nezaměstnanost o 0,2 % na 10,3 %. V počtu nezaměstnaných to znamená více než 2 miliony lidí, kteří se stali nezaměstnanými během 13 měsíců do dubna 2012.

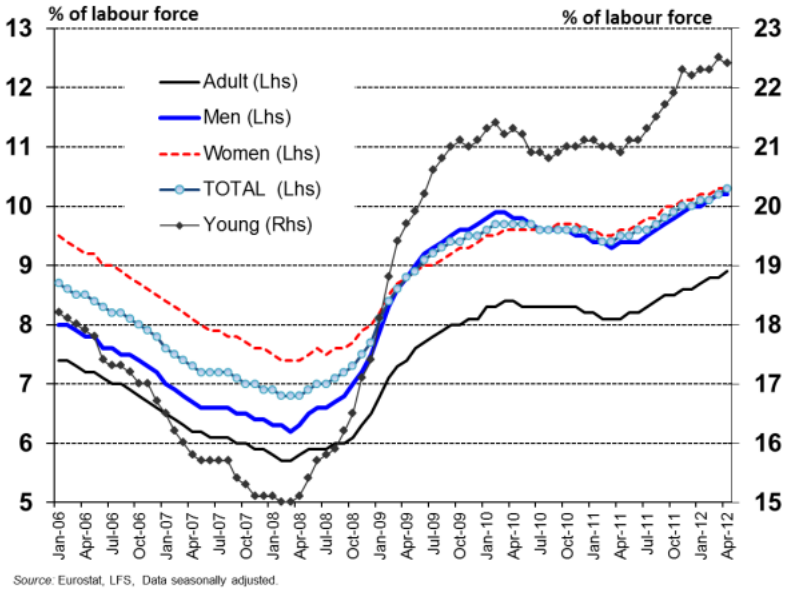

Graf 2. Měsíční míra nezaměstnanosti (v %) pro mladé lidi (15-24), dospělé (15-74), muže, ženy a celkově v období leden 2006 – duben 2012 v EU

Vzhledem k míře nezaměstnanosti mezi mladými lidmi je situace v zemích jižního regionu mnohem horší. Míra nezaměstnanosti mezi mladými lidmi byla vždy asi 2,5krát vyšší než ve zbytku populace. Tento údaj je podstatný především ve Španělsku a Řecku. Nezaměstnanost mladých lidí je významým problémem téměř ve všech členských státech.

Ekonomika států jižního regionu závisí především na malém a středním podnikání, která v součastnosti stále upadají. Mnoho podniků bylo přesunuto nebo se stále přesouvá do jiných zemí a to způsobuje snížení počtu pracovních míst a také snižuje příležitost k nalezení zaměstnání. Navzdory tomu věříme, že v příštích letech dojde ke změně této situace. To vyžaduje, aby vláda přijala nová sociální opatření, která poskytnou podporu a ochranu lidem v obtížných životních situacích.

<u>Specifické potíže osob se zkušeností užívání návykových látek</u>

Pro osoby, které dříve užavali návykové látky, je specifickým problémem jejich schopnost získat a udržet si zaměstnání (zaměstnatelnost), která je klíčovou pro sociální znovuzačlenění. Je zřejmé, že užívání drog a problémy s tím spojené ohrožují nejen vstup

a opětovný vstup na trh práce, ale také schopnost zaměstnání si udržet. Odborné vzdělávání v Evropě nabízí širokou škálu programů, které jsou zaměřeny na zlepšení dovedností potřebných k získání a udržení práce jako např. přípravy na pohovory, prezentační dovenosti, time-managment, počítačová gramotnost, výkonnost a přístup k práci. Kromě toho mohou být různé modely příprav na zaměstnání a rozvíjení potřebných dovedností nabízeny speciálními poskytovateli jako jsou národní tréninková centra a další poskytovatelé služeb zaměstnanosti (EMCDDA, 2011a).

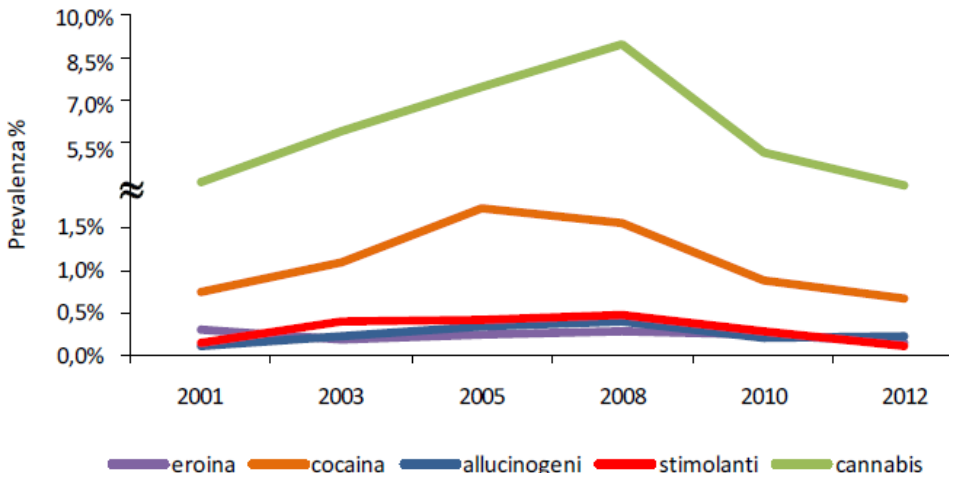

Graf 3. Uživatelé drog v populaci ve věku 15-64 let v průběhu posledních 12 měsíců. Roky 2001-2012

V Portugalsku koordinuje aktivity mezi jednotlivými vládními resorty zapojenými do těchto otázek Národní koordinační centrum pro drogy, dorogové závislosti a škodlivé požívání alkoholu. Prostřednictvím dokumentu Dercree-Law č.17/2012 z 26. ledna byla vytvořena funkce generálního ředitele pro otázky návykového chování a závislostí (SIDAC). Ta zastínila dosavadní Institut pro drogy a drogové závislosti (IDT, I.P.) a představuje inovativní přístup založený především na posílení plánování a sledování takových složek programů, které vedou ke snížení konzumace návykových látek, prevenci závislého chování a snížení závislosti.

Hlavní principy jsou:
Zaměření na osobu – nadále již není za hlavní cíl považován zásah proti zneužívání návykové látky, ale každý zásah musí odpovídat subjektivním i objektivním potřebám člověka.

Teritorialita – pro lepší porozumění a plánování se zvyšuje spolupráce s místními a regionálními službami.

Ucelené postupy a reakce na vnitřní i vnější úrovni – přístup k lidem a odpovědnost za zásahy do jejich života by měly být postaveny na uceleném vnímání. Nelze oddělit individuální a sociální realitu. Služby by měly postupovat jednotným přístupem, využívat ucelený

mechanismus založený na propojené síti úkonů, která přirozeně odpovídá složitosti a průřezovému charakteru potíží spojených s užíváním drog a alkoholu.

Ve Španelsku dochází ke snížení konzumace kokainu ve věkové skupině 15-34 let, ale i přesto je zenužívání této látky na jedné z nejvyšších úrovní v Evropě (údaje z roku 2012). Španělsko vede v evropských žebříčcích užívání kokainu a hašiše. Národní akční protidrogový plán představil výzkum o zneužívání alkoholu a drog ve Španělsku v letech 2011-2012. Konzumace hypnotik a sedativ poklesla, ale ženy tyto látky zenužívají dvakrát častěji než muži. Ve zneužívání jiných látek převyšuje spotřeba mužů nad ženami. U kokainu čtyřikrát, u konopných drog třikrát (nejvyšší spotřeba konopných drog je mezi mladými lidmi ve věku 15-17 let).

Itálie je čtvrtou největší zemí EU co do počtu obyvatel, po Německu (82 milionů), Franicii (65 milionů) a Velké Británii (62 milionů). V roce 2011 měla Itálie 59 464 644 obyvatel. Míra sociálního vyloučení mezi lidmi se zkušeností užívání návykových látek je obecně vysoká, zejména mezi lidmi zneužívajícími opiáty. Údaje o sociální situaci lidí, kteří nastoupili odvykací lečbu v roce 2010 ukazují, že více než polovina těchto lidí (56%) byla v posledních pěti letech nezaměstnaná. Tento údaj se zvýšil v 15 z 24 zemí. Uživatelé drog vykazují také obecně nízké vzdělání. Podle údajů z roku 2010 má 38% těchto osob pouze základní vzdělání a 2% nedokončila ani to. Mnoho bývalých uživatelů drog je bez domova – 10% lidí využívajících služby léčení závislosti uvádí, že nemá trvalé bydlení.

Dobrá praxe – VET a dobrovolnictví

V Portugalsku se zaměstnávání lidí se zkušeností užívání návykových látek realizuje ve spolupráci CIDAC, Portugalského institutu pro odborné vzdělávání a zaměstnanost (IEFP) a organizací zapojených do vzdělávání a zaměstnávání. Vztahy mezi CIDAC a IEFP jsou zásadní, protože všechny aktivity související s odborným vzděláváním nebo zaměstnáváním mají velký význam pro utváření života lidí se zkušeností užívání psychoaktivních látek a pro jejich znovuzačlenění do společnosti. Kromě toho je pro dosahování cílů vhodné, když pracovníci obou služeb spolupracují. To umožňuje vytvářet inovativní propojené strategie za účelem integrace lidí, ovlivňuje prevenci v oblasti užívání drog a také snižuje riziko relapsu. Tato kombinace umožňuje přijímat nové strategie, které odpovídají dynamické realitě. Společná práce je založena na sestavení společného akčního plánu obou služeb, který pokrývá široké pole základních potřeb uživatelů.

Národní akční protidrogový plán vydaný Ministerstvem pro zdraví, sociální služby a rovnost ve Španělsku zahajuje novou kampaň zaměřenou na prevenci. Byl také vytvořen nový akční protidrogový plán pro roky 2013-2016, který obsahuje návrhy nových pravidel pro prevenci konzumace alkoholu u nezletilých, zintenzivnění prevence obecně a navrhuje nové výzkumy zaměřené na konzumaci konopných drog.

V Řecku má hlavní roli v oblasti zaměstnanosti agentura Greek Manpower Organisation (OAED). Ta ale nemá žádné speciální služby ani metodické postupy pro tuto znevýhodněnou skupinu.

OKANA nabízí specializovaná centra pro odbornou přípravu a sociální reintegraci (EKKEE) v Aténách a Soluni, ale tato centra nabízení pouze konzultace a psychosociální podporu klientům. Programy podporují sebevědomí klientů a tím usnadňují jejich samostatný vstup na otevřený trh práce.

V Itálii funguje jeden velmi slibný program, který nabízí širokou podporu jako např. odbornou přípravu, konzultace, trénování dovedností a umístění na pracoviště jako součást léčby drogové závislosti.

Mezi zkoumané modely patří poskytování tréninku dovedností nezaměstnaným uživatelům drog, kteří nastoupili léčbu závislosti v ambulantních zařízeních.

Účinnost byla posuzována také u programů individuálního vzdělávání, konzultací, podpory při hledání práce, podporovaného zaměstnávání, case-managementu a dalších služeb, které jsou nabízeny klientům, kteří nastoupili substituční léčbu. Řada studií přináší povzbudivé výsledky týkající se opatření na podporu zaměstnanosti, zvyšování příjmů a sociálních dávek (EMCDDA, 2012b). Ačkoli nebyla odahlena žádná metoda, jejíž výsledky by byly pozitivní trvale, rozdíly v přístupu, studované populaci, vykázaných výsledních a také chybějící opakování výzkumů nedovolují učinit žádné spolehlivé závěry o efektivnosti jednotlivých opatření a přístupů (Foley et al., 2010). Navíc, dostupná zjištění se týkají téměř výhradně sociálního znovuzačleňování uživatelů opiátů, zatímco potřeby uživatelů jiných skupin drog zatím nebyly systematicky zkoumány.

Konkrétní opatření, která na podporu sociálního a pracovního začlenění přijalo Portugalsko, jsou:
a) <u>Sprostředkování odborného tréninku a zaměstnání</u> – podpora mediátorů, kteří podporují proces integrace u těch lidí, kteří podstupují nebo již dokončili úplnou odvykací léčbu.
b) <u>Získávání zkušeností v zaměstnání „On the job experience“</u> – Stupeň sociálního a pracovního začlenění, který má za cíl sprostředkovat pocit pracovního úspěchu těm lidem, kteří podstoupili nebo dokončili odvykací léčbu v terapeutické komunitě, ambulantním zařízení nebo v rámci vězeňského systému, skrze poskytnutí praxe a posléze placeného zaměstnání (v různých firmách).
c<u>) Odměňování sociálního a pracovního začlenění</u> – opatření podporující zaměstnavatele, kteří umožnili lidem se zkušeností užívání návykových látek vstup na trh práce (využitím některého z dalších programů) v rámci smluvního vztahu na dobu neurčitou. Tato podpora je poskytována zaměstnavatelům formou úhrad nákladů na mzdu, sociální zabezpečení apod.
d) <u>Podpora v zaměstnání</u> – je určena těm, kteří zaměstnávají lidi se zkušeností drogové závislosti, zahrnuje granty, které pomáhají pokrýt některé výdaje, jako např. sociální pojištění, mzdu a další.
e) <u>Podpora podnikání</u> – sestávající z příspěvku na investice, zahájení činnosti a počáteční náklady, takových podnikatelských subjektů, které jsou provozovány bývalými uživateli návykových látek.

Hlavní zjištění moderované skupinové diskuze a z rozhovorů

Slabé stránky

Zpětná vazba z moderované diskuze uživatelů: většina těchto osob má nedokončené vzdělání či praxi a nedostatečná odbornost jim tak neumožňuje uplatnit se na současném pracovním trhu. Jejich emocionální křehkost a nedostatečná schopnost kontrolovat své reakce v zátěžových a stresových situacích je znevýhodňuje a přináší zvýšené riziko relapsu. Vzdělání těchto osob je nízké, všichni účastníci dosáhli pouze základního vzdělání, a proto je v jejich situaci velmi obtížné nalézt zaměsntání. Vedle toho mají nízké sebevědomí a nevěří, že by mohli být při hledání práce úspěšní, protože o sobě mají velmi nízké mínění.
Existuje zde jen velmi málá podpora při hledání a udržení práce na otevřeném trhu. Klientům je poskytována částečná asistence při hledání práce a úkolech jako jsou registrace na úřadu práce, vytváření životopisu nebo hledání práce na internetu. Ale navdory těmto aktivitám zde neexistuje nic podobného podporovanému zaměsnátávání.
Současná ekonomická situace v zemích jižního regionu a také míra nezaměstnanosti mají silný vliv na situaci firem, a brání tak v přístupu k zaměstnání. Ekonomické potíže jednotlivců a rodin mají vliv na jejich sebehodnocení.
Zpětná vazba z moderované diskuze odborných pracovníků:
existují rozdílné podskupiny lidí, kteří mají zkušenost s užíváním drog. Skupina s vyšším rizikem, že budou vyloučeni ze společnosti je taková, kde jsou lidé již dlouhodobě bez zaměstnání. Ti totiž ztratili schopnost práci si hledat, sestavit si životopis, vytvářet o sobě přiměřený kladný dojem, obstát při pohovoru atd.
V minulosti existovala specifická vládní nebo regionální opatření, která umožňovala propojit odborné vzdělání se stáží v některé soukromé firmě. Bohužel, měl tento projekt omezenou dobu trvání a v současnosti již není možné takovýchto opatření využtít.
Z pohledu odborných pracovníků je získání zaměstnání pro osoby se zkušeností užívání drog skutečnou a velmi náročnou výzvou. Jako hlavní zdroj probému vnímají to, že mnoho lidí, poté, co projde obdobím léčby, se vrací do svého původního prostředí.
Často pak bývá výsledkem obnovení příčin, které vedly k počátku užívání drog a drogové závislosti.
Chování lidí, kteří užívali drogy je ve vztahu k realitě často poněkud „dětinské“, jak je možné si všimnout ve výstupech moderované diskuze. Sny často převládají nad realitou („*Myslím, že pojedu do zahraničí a budu žít na lodi, v Anglii jsou lidi šťastný, i když pracují jako myči nádobí…“*).

Silné stránky

Zpětná vazba z moderované diskuze uživatelů: Všichni účastníci uvádějí, že jsou si vědomi významu, jaký má práce pro znovuvytváření jejich života. Po chybách, které již ve svém životě udělali, jsou v životě rozhodnuti dál už nelhat sobě ani svému okolí.
Zpětná vazba z moderované diskuze odborných pracovníků: osoby, které jsou v procesu léčby či rehabilitace, mají lepší podmínky než ti, kteří léčbu nepodstoupili. Musí dodržovat stanovené podmínky a řídit se pravidly, přistoupit na monitorování, konzultace a hodnocení. Jsou jim také nabízeny školení a kurzy sociálních dovedností.
Lidé v této znevýhodněné skupině jsou silní, odolní a cílevědomí poté, co během krátké doby proměnili své špatné zkušenosti v dobré. Prošli extrémními zkušenostmi a po detoxikaci a psychoterapii získali bohaté zkušenosti, znalosti a dosáhli jisté vyspělosti. Touha změnit svůj život se tak pro ně stává hlavním motivačním faktorem.

Hrozby

V této době způsobuje ekonomická krize růst nezaměstanosti, která znamená větší potíže lidí z této znevýhodněné skupiny při nalézání práce. Vždy byl určitý nedostatek služeb a odborných pracovníků na tomto poli, ale nyní se přidávají ještě potíže s financováním a také snižování počtu pracovníků. Předsudky a stigmatizace jsou dalším faktorem, který tuto skupinu velmi znevýhodňuje. Je tak obtížné sehnat finance na pokračování odborného vzdělávání a služeb podpory zaměstnanosti.

Zpětná vazba z moderované diskuze uživatelů: mají obavy, že budou vyloučeni z trhu práce. Současná vysoká míra nezaměstnanosti v zemích jižního regionu je vážným ohrožením pro jejich budoucnost. Také okruh jejich dřívějších známých a přátel je často nahlížen jako hrozba, že by se mohli vrátit ke svému dřívějšímu chování.

Zpětná vazba z moderované diskuze odborných pracovníků: současná ekonomická recese a vysoká míra nezaměstnanosti zhoršují situaci těchto lidí na trhu práce. Vedle samotné potřeby sehnat zaměstnání to znamená také být ekonomicky aktivní. Jedinci mohou být ohroženi i tím, že nedokáží se získanými financemi přiměřeně nakládat.

Příležitosti

Zpětná vazba z moderované diskuze uživatelů: pokračující proces rehabilitace jim dává možnost hledat práci s podporou profesionálů. Získávají příležitost odhalit své skutečné schopnosti a hledat tak odpovídající práci. Chtějí být realističtí a přizpůsobit se současným požadavkům trhu práce, což znamená hledat práci především v sektoru služeb.
Zpětná vazba z moderované diskuze odborných pracovníků: samostatně výdělečná činnost je možnost, kterou je třeba brát v úvahu. Projekt EUSET je příležitostí podívat se na podporované zaměstnávání a začleňování na trh práce jako na jádro celého procesu rehabilitace.

Závěry

• Lidé, kteří prošli dlouhodobou léčbou závislosti na návykových látkách, jsou často dlouhodobě nezaměstnání a aby byli úspěšní v udržení si práce na otevřeném trhu, potřebují podporu nejen během hledání práce, ale také v následujících fázích začleňování se do pracovního prostředí.
• Existuje jakási mezera, mezi pracovním trhem, tj. zaměstnavateli, a nabídkou zdravotnických a rehabilitačních center.
• Přizpůsobení modelu podporovaného zaměstnávání pro tuto cílovou skupinu by bylo velmi efektivní při začleňování lidí se zkušeností závislosti na návykových látkách na trh práce. Pracovní konzultant může hrát klíčovou roli ve vztahu mezi uchazečem o práci a zaměstnavatelem v průběhu začleňování člověka do pracovního prostředí.
• Model podporovaného zaměstnávání by mohl být převzat středisky pro léčbu závislostí, čímž by se zajistil klíčový aspekt ukončení terapeutického procesu.
• Práce je základním prvkem rehabilitačního procesu. Pracovní požadavky a jejich zvládání, pomáhají lidem získat zpět a posílit jejich sebevědomí, což je klíčové pro vymanění se ze závislosti. V současnosti není uplatnění na trhu práce věnovaná žádná konkrétní metoda a z toho vyplývají velmi odlišné způsoby v závislosti na konkrétním případu.

• Je zřejmé, že největším problémem lidí, kteří mají zkušenosti s užíváním návykových látek, je nedostatečná důvěra ostatních lidí v ně, a to zejména na poli práce. Potřeba podpory je spojena spíše s potřebou odborného pracovníka jako garanta chování než jako záruky profesních dovedností.

• Další zřejmou potřebou je psychická podpora klientů ve fázi neúspěchu při hledání práce.
• Podporovat provázanost odborného vzdělávání a programů zaměstnanosti zejména využitím metody podporovaného zaměstnávání.
• Podpořit školení pracovníků v metodách podporovaného zaměstnávání
• Podpořit vzdělání koordinátorů místních sítí služeb v metodách podporovaného zaměstnávání.
• Šířit zkušenosti místních sítí s organizacemi podporujícími zaměstnanosti.
• Je důležité vytvořit více programů a kurzů, které rozšiřují dovednosti
• Je potřeba více sociální podpory.
• Stručně řečeno, je potřeba více podporovat osoby se zkušeností užívání návykových látek v přístupu k práci a jejím udržení.

Velká Británie a Irsko

Partneři:
• Irish Association of Supported Employment (Irsko)
• Northern Ireland of Supported Employment (Severní Irsko)
• Status Employment Ltd (Anglie, Velká Británie)

Cílová skupina:
Pachatelé trestních činů a bývalí vězni.
Pro potřeby tohoto materiálu jsou pachatelé a bývalí věžni definováni jako osoby, které byli někdy v minulosti odsouzeni za trestný čin.

Statistiky týkající se cílové skupiny

Severní Irsko:

Vězněných osob není v Severním Irsku ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi moc - 1 465 (2009). Severní Irsko má tři věznice se zvýšenou ostrahou (nejvyšší stupeň), Maghaberry Prison a dvě věznice středního stupně, Magilligan a Hydebank Prison.
Hydebank Prison je určena pro věžně ve věku 16-21 let a ženám ve vyšetřovací vazbě či výkonu trestu.

V Severním Irsku je každoročně odsouzeno k trestu odnění svobody přibližně 30 000 lidí. Mnoho z nich za opakované páchání drobných trestných činů, jen několik z nich představuje pro společnost skutečně vážné riziko. Všichni tito lidé ale čelí diskriminaci ve chvíli, kdy žádají o práci.

Probační úřad v Severním Irsku (PBNI) má na starost přes 4 600* pachatelů, nad kterými byly vyneseny nejrůznější rozsudky, na různě dlouhou dobu (**Statistický údaj pochází z publikace PBNI Corporate Plan 2011-2014).* Většina pachatelů trestných činů není odsouzena k trestu odnětí svobody a ti, kteří jsou, se musí vyrovnat s mnoha bariérami, které jim brání v integraci zpět do společnosti.
Severní Irsko má také potíže s bývalými vězni, kteří jsou společností silně odmítáni. Vzhledem k nedávné historii země jsou mnozí bývalí pachatelé známy jako političtí vězni, což přináší zcela nový rozměr potíží a výzev při žádání o práci. (A *Review off literature on republican and loyalist ex—prisoners"* by Professor Bill Roulston, Transitional)

Institut spravedlnosti Univerzity v Ulsteru (květen 2011) zdůrazňuje, že **"**Bývalí pachatelé trestních činů jsou čtyřikrát častěji nezaměstnaní než zbytek populace Severního Irska; v jejich neprospěch působí různé faktory: ekonomická situace obecně, odmítnutí zaměstnavatelů zaměstnat dané osoby, obavy o bezpečnost, omezený přístup ke vzdělání a ageismus a také stávající pravidla, která umožňují legálně diskriminovat bývalé vězně z některých pracovních pozic".

Irská republika

• V současnosti je vězňů v Irsku **4 262** (15. února 2013)

• Trest odnětí svobody je v poměru k populaci Irska **96 na 100 000** osob (květen 2012)
• Množství lidí ve výkonu trestu se od roku 1970 zvýšilo o **400%**.
• **60%** lidí ve výkonu trestu na dobu 6 měsíců a kratší, jsou lidé chudí a často bezdomovci.
• V průběhu posledních 14 let se počet lidí ve vazbě zvyšil téměř o **100%**.
• Vězni v Irsku pochází **25 krát** častěji z oblastí chudých a sociálně vyloučených (a velmi často se do nich také vrací).
• **85%** neplatičů se vrací do vazby během 4 let.
• **90,3%** pachatelů tresných činů v roce 2009 bylo odsouzena za nenásilné trestné činy.
• **82,4%** žen ve výkonu trestu v roce bylo v roce 2009 odsouzeno za nenásilné trestné činy
• **57%** pachatelů trestných činů bylo v roce 2011 odsouzeno na 6 měsíců nebo méně.
• Přes **70%** vězňů bylo nezaměstnaných v době nástupu do výkonu trestu a podobné procento uvádí, že nemají žádné zaměstaní.
(*Tento údaj nezahrnuje odsouzené pachatele dopravních nehod, včetně nehod z nedbalosti.)

Anglie

Počet osob ve výkonu trestu v Anglii a Welsu byl k 7. říjnu 2011 87 673, žen ve výkonu trestu ve věžnicích Spojeného království bylo 4 635.

Oficiální údaje z Anglie a Welsu ukazují (2008), že polovina lidí propuštěných z výkonu trestu pobírala následující 2 roky po propuštění nějaké dávky v nezaměstnanosti.

Průměrně 86–90% lidí s duševním onemocněním, kteří jsou nezaměstnaní, chtějí pracovat. Nezaměstnanost spojená s duševním onemocněním je dlouhodobější než nezaměstnanost spojená s jinými nemocemi: 86% lidí, trpících duševním onemocněním a pobírajících z tohoto důvodu sociální dávky, je pobírá déle než 3 měsíce. Srovnatelný údaj pro osoby s jinými druhy nemocí je 76%.

Na národní i mezinárodní úrovni je prokázáno, že práce má velký vliv na zdraví a duševní pohodu jedinců.

Nezaměstnanost/ekonomické vyloučení/zaměstnanost – pachatelé a bývalí vězni vs zbytek populace

Míra zaměstnanosti v regionu Velké Británie a Irska činí průměrně 70%. Nezaměstnanost se pohybuje kolem 10%. Tyto údaje vycházejí z počtu osob, které pobírají dávky v nezaměstnanosti a aktivně hledají práci.
Míra nezaměstnanosti mezi bývalými vězni je vysoká. Výsledky projektu o pachatelích trestných činů, zaměstnanosti a sociálních dávkách ukazuje, že 75% bývalých vězňů pobírá nějaké dávky v nezaměstnanosti v průběhu dvou let po propuštění, zatímco 47% bývalých vězňů pobírá tyto dávky ještě i po dvou letech (údaje Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva práce a dávek, 2011).

Specifické potíže pachatelů trestných činů a bývalých vězňů

Cílová skupina bývalých vězňů uvádí následující body jako klíčové, vyvolávající největší obavy:

• Chybějící vzdělání;
• Špatné zkušenosti s běžnými vzdělávacími programy;
• Žádná nebo nízká kvalifikace;
• Obtížnost získat spolehlivá nebo přijatelná doporučení;
• Trestní rejstřík;
• Nedostatek požadovaných dovedností;
• Konkurence ostatních lidí, kteří mají lepší kvalifikaci, zkušenosti a nebyli v nesnázích;
• Tlak okolí (spoluvěžňů) nepracovat a zůstat na sociálních dávkách;

• Tlak okolí (spoluvěžňů) nevyužít vzdělávacích programů po dobu trávenou ve vězení;
• Alkohol a další závislosti;
• Nedostatek snahy – nedůvěra ve své vlastní schopnosti;
• Přijetí ostatními;
• Vyplňování žádostí o zaměstnání;
• Vězení je vnímáno více jako místo pro výkon trestu než místo pro nápravu a rehabilitaci;
• Získání šance u zaměstnavatelů;
• Význam vzdělání, odborné přípravy a práce v průběhu pobytu ve vězení;
• Neodstatek podpory a poradenství pro vězně a bývalé vězně
• Nedostatek spolupráce mezi službami.
Řešení základních vzdělávacích potřeb vězňů může být prvním krokem k tomu, aby vězni mohli udělat jistý pokrok a získat kvalifikaci. Je také potřeba navázat kontakty s agenturami mimo věznici, aby měli propuštění vězni možnost pokračovat ve studiu.

Zjištění

V každé z partnerských zemí je specifická legislativa vztahující se k pachatelům trestných činů, například Severoirský zákon o rehabilitaci pachatelů trestných činů (z roku 1978), je jediným legislativním předpisem, který chrání práva „rehabilitovaných“ vězňů. Podle tohoto zákona mají bývalý pachatelé, kteří po určitou dostatečně dlouhou dobu nespáchali žádný další trestný čin, právo neuvádět informaci o svém trestním rejstříku při vyplňování žádosti o většinu zaměstnání. Po určité době se tak stává spáchaný trestný čin „promlčeným“ a člověku se zdá legální, odpovědět „ano“ na otázku, zda má čistý trestný rejstřík.

Zaměstnavatel nemá právo odmítnout někoho zaměstnat nebo někoho propustit jen proto, že byl v minulosti odsouzen. Kromě toho, promlčení spáchané trestného činu neznamená, že je tento čin vymazán z trestního rejstříku, ale pouze to, že má člověk právo neuvádět tuto informaci.

Délka tohoto času (doba rehabilitace) záleží na věku, ve kterém byl tresný čin spáchán, a druhu trestného činu.

Irská asociace pro péči za znovuusazení pachatelů (NIACRO) vytvořila rychlý průvodce rozsudky:

Rozsudek	**18 a více let v době spáchání trestného činu**	**18 a méně let v době spáchání trestného činu**
Úplné propuštění na svobodu	6 měsíců	
Probační dohled, podmíněné upuštění od trestu, příkaz o	Datum, kdy končí nařízení nebo jeden rok, podle toho, co je delší	

výkonu dohledu		
Ambulantní dozorové centrum, Centrum pro dohled nad mladistvími, nařízení komunitní odpovědnosti	1 rok po vypršení trestu	
Nařízená léčba	5 let celkem nebo 2 roky po vypršení trestu, podle toho, co je delší	
Finanční pokuta nebo veřejné práce	5 let	2½ roku
Vězení – (okamžité nebo odložené) nebo nápravené zařízení pro mladistvé na dobu delší než 6 měsíců – ale méně než 2½ roku	10 let	5 let
Doba zadržení kratší než 6 měsíců podle článku 45 zákona CJ z roku 1998 (Severní Irsko)	nikdy	3 roky
Doba zadržení delší než 6 měsíců ale nepřesahující 30 měsíců podle článku 45 zákona CJ z roku 1998 (Severní Irsko)	nikdy	5 let
Pozn.: trest odnětí svobody delší než 2 a ½ roku nemůže být promlčen		

• Po sobě jdoucí tresty odnětí svobody se počítají jako jeden dlouhý trest
• Je-li současně uloženo více trestů, počítá se ten delší/závažnější z nich
• Pokud dojde k opětovnému spáchání trestného činu v průběhu plynoucí doby, tato doba se prodlužuje

Severoirský zákon o rehabilitaci pachatelů trestných činů, z roku 1979 (doplněný 1987, 2001, 2003 a 2009) rozšiřuje právní předpis o výčet zaměstnání, při žádosti o něž je nezbytné uvádět veškeré záznamy v trestním rejstříku, včetně těch promlčených, aby mohly být vzaty v úvahu při posuzování, zda je člověk vhodný pro výkon dané práce.

Množství povolání, která jsou osvobozena od nutnosti uvádět přesný záznam v trestním rejstříku, se postupně rozšiřuje. Informace o odsouzení za trestný čin se dá ověřit jen v závislosti na konkrétním pracovním postu.

Ačkoli byl tento zákon vytvořen proto, aby podporoval/chránil bývalé pachatele, je s ním spojena řada problémů. Konkrétně:
• Doba rehabilitace patří mezi nejdelší v Evropě
• Seznam výjimek je dost velký (a rozšiřuje se)
• Je to matoucí

<u>Obecné problémy bývalých vězňů</u>

• Bývalí pachatelé mají 13krát vyšší pravděpodobnost, že o ně bylo nedostatečně pečováno, když byli děti
• Je 10krát pravděpodobnější, že v době školní docházky chodili za školu
(Oddělení sociálního vyloučení, červenec 2008)

Mezi pachateli trestných činů je rozšířené poznání, že kriminální minulost je překážkou při hledání práce – z těch, kteří neměli žádné placené zaměstnání během 4 týdnů před nástupem do vazby, 16.2% uvádí první záznam v trestním rejstříku jako překážku k získání/při hledání práce.
(výsledky výzkumu Snížení kriminality vězňů 1, 2010)

Klíčové statistiky vězeňské služby v Severním Irsku ukazují, že 60% vězňů má nějaký druh neodhaleného zdravotního znevýhodnění (zahrnující také potíže v učení) jako např. dyslexii, ADHD, poruchy autistického spektra a další.

Statistiky také ukazují, že nezaměstnanost předcházející spáchání trestního činu zvyšuje pravděpodobnost nezaměstnanosti po propuštění z výkonu trestu. Z toho vyplývá, že je zde začarovaný kruh, který je třeba přerušit tím, že výzkumy zdůrazní, že získání práce je prevencí proti znovu páchání trestných činů.

Další potíže, které uvádí sami bývalý pachatelé, zahrnují:
• Strach z odmítnutí
• Potíže spojené s nízkým sebevědomím
• Nízkou motivaci
• Strach z odhalení kriminální minulosti
• Strach ze ztráty sociálních dávek
• Přesvědčení, že práce už pro ně není východiskem.

Vězni a duševní onemocnění

Péče o znevýhodněné vězně, zejména ty, kteří trpí duševními obtížemi, byla předmětem obav a kritiky mnoho let. Výzkumy poukazují na význam jednotícího přístupu a multidisciplinární odpovědnosti v této oblasti soudnictví a vyvozuje důsledky pro práci s pachateli čelícími duševnímu onemocnění v rámci probační služby.

Už delší dobu je známo, že ve věznicích a také obecně mezi pachateli trestných činů se vyskytuje více osob s duševním onemocněním nebo určitými potížemi v oblasti duševního zdraví než v běžné populaci (Danesh,2002; Brinded, 2001; Meltzer, 2008; Duffy et al., 2006). Demografické údaje také poukazují na vyšší úroveň zneužívání drog a alkoholu ve věznicích, než v běžné populaci (Fazel, 2006).

Dobrá praxe – VET a dobrovolnictví

Vládní programy

S ohledem na to, že je prokázáno, že kriminální minulost pachatelů tresných činů snižuje jejich šanci na získání stabilního zaměstnání o 30% až 50%, **Vězeňská služba Severního Irska (NIPS**) rozvíjí strategii zaměstnanosti tím, že vytváří spojení mezi pracovními příležitostmi

vhodnými/dostupnými pro pachatele a trhem práce prostřednictvím poskytování řady služeb (ty zahrnují, vedle jiného, učení a trénink dovedností).

V červnu 2012 pořádala NIPS veřejné konzultace k strategii zaměstnanosti vězňů. Hlavním záměrem této strategie je zajistit, aby bylo prostřednictvím poskytnutého vzdělání, tréninku a služeb zaměstnanosti dosaženo snížení recidivy u pachatelů ve vazbě.

Před nedávnou reformou vězeňství, bylo vzdělání, odborný trénink a zaměstnání poskytováno vězeňskou službou s cílem dát vězňům odpovídající pracovní zkušenosti, znalosti a pracovní dovednosti, aby se zlepšila jejich šance získat zaměstnání po návratu z vězení zpět do komunity.

Kromě toho měla každá věznice svůj projekt zaměřený na zaměstnanost, jako třeba Magilligan Prison, která se účastnila projektu zahradničení s místními neziskovými organizacemi a tím nabízela příležitost získat procovní zkušenost.

Důležitou oblastní strategie zaměstanosti NIPS bylo zřízení Vzdělávacího centra (**Learning and Skills Centre)**
(3/11/2011) v Maghaberry Prison, kde začali pracovat na přechodu jednotlivců do života/práce po propuštění z výkonu trestu.

NIPS také založila multidisciplinární řídící skupinu, která pracuje na rozvoji a zlepšení služeb, které poskytuje vzdělávací centrum lidem ve vazbě i na svobodě, kteří mají potíže v učení nebo v komunikaci.

Probační služba

Rolí probačních úřadů ve všech regionech Velké Británie a Irska je pomáhat předcházet recidivě pachatelů trestných činů prostřednictvím oceňování jejich vhodného chování, působením na změnu jejich postojů a chování. Tím je zároveň chráněna veřejnost.

Tento přístup funguje v mnoha neziskových organizacích, které poskytují trénink pracovních dovedností a nabízejí zaměstnání v komunitních službách, jako jsou např. NIACRO, Extern, Opportunity Youth, Youth Action atd.

Ministerstvo pro zaměstnanost a vzdělávání (DEL) - DEL je odpovědné za následné a vyšší vzdělávání, odbornou přípravu a zaměstnanost.
Hlavní program, který současná vláda financuje, se zaměřuje na poskytování asistence bývalým vězňům a nazývá se Místní zprostředkovatelská služba (**Local Employment Intermediary Service (LEMIS) (http://www.nidirect.gov.uk/lemis)**

LEMIS je iniciativa, která vznikla za účelem pomáhat zaměstnaným lidem po návratu do společnosti tím, že jim pomáha překonat obtíže spojené s hledáním a udržením práce v ekonomicky málo aktivních oblastech s vysokou nezaměsntaností.

Pracovní poradci mají podrobné znalosti o trhu práce a poskytují profesionální pracovní poradenství ve svých kancelářích ale také v komunitních informačních centrech. Pracovní

poradce může podporovat klienta při hledání práce poskytováním informací a rad, doprovázením a praktickou pomocí.

Neziskové organizace

Existuje několik neziskových organizací, které se specializují na služby zaměstnanosti pro pachatele trestných činů a bývalé vězně jako jsou NIACRO, Extern, Opportunity Youth, Youth Action a mnoho dalších.

Irská asociace pro péči za znovuusazení pachatelů
(NIACRO www.niacro.co.uk).
NIACRO byla založena v roce 1968 a jejím hlavním cílem bylo snížit kriminalitu působením na jednotlivce a komunitu.
NIACRO poskytuje řadu programů, které pomáhají bývalým vězňům nebo lidem, u kterých hrozí, že budou páchat trestnou činnost, vybudovat stabilní život a zapojit se do komunity.
Současné projekty organizace NIACRO zahrnují:
• **Asistence lidem a komunitě (PAC)** – zacílený na snížování antisociálního chování a páchání trestné činnosti.
• **Base 2** je krizová intervence a služba podporující jednotlivce a rodiny, které jsou ohroženy násilím nebo vyloučením z komunity. Base 2 nabízí lidem praktické rady a podporu v otázkách bydlení a sociálních dávek a pomáhá také s plánováním cest.
• **Jobtrack** probíhá ve spolupráci NIACRO, Probačního úřadu Severního Irska (PBNI) a Vězeňské služby Severního Irska (NIPS). Jeho snahou je zvýšit zaměstnatelnost pachatelů a bývalých vězňů.
• **Práce se zaměstnavateli** NIACRO pracuje se zaměstnavateli a podporuje rovné zacházení s žadateli o práci, kteří mají kriminální minulost.

NIACRO spolupracuje s řadou státních institucí (např. Ministerstvo spravedlnosti, Severoirská vězeňská služba, Probační služba pro Severní Irsko, Ministerstvo práce a vzdělávání, Ministerstvo zdravotnictví a sociálních služeb) a s neziskovými organizacemi.

Extern – (www.extern.org) poskytuje sociální péči a služby dětem, rodinám, dospělým lidem a komunitám, ve kterých se pohybují bývalí vězni. Působí v Severním Irsku a Irské republice. Extern NI začala v Severním Irsku v roce 1978 a zaměstává 258 lidí, Extern Irsko začala v roce 2004 a zaměstnává 95 lidí. Extern přináší řadu projektů zaměřených na zaměstnávání propuštěných vězňů a pachatelů trestných činů. Ty zahrnují:

Extern Works:- poskytují programy podporovaného zaměstnávání a vzdělávání. Ty nabízejí pracovní příležitosti a akreditované vzdělávací programy pro dospělé osoby bez domova, s nedostatečným vzděláním nebo zaměstnání lidem, kteří prošli nebo v současnosti procházejí výkonem trestu.

Extern Recycle: Poskytuje řadu akreditovaných kurzů nabízejících základní dovednosti, soft skills, pracovní dovednosti (IT, catering, nakládání s odpady, úklidové služby aj.)
Model zaměstnávání používaný v Extern zahrnuje přípravu na práci a odborné vzdělání stejně jako dovednosti pro rozvoj osobnosti. Odborné vzdělávání zahrnuje catering, nakládání s odpadem, zdraví a bezpečnost, IT a hledání práce.

Extern spolupracuje s řadou státních institucí (např. Ministerstvo spravedlnosti, Severoirská vězeňská služba, Probační služba pro Severní Irsko, Ministerstvo práce a vzdělávání, Ministerstvo zdravotnictví a sociálních služeb) a s neziskovými organizacemi.

Irsko

Community Return (Návrat do komunity)
Jedná se o podnětný systém, který poskytuje dočasné propuštění pachatelům, kteří jsou pod dozorem Irské vězeňské služby. Pachatelé, které vytipuje Irská vězeňská služba, mají možnost zapojit se do veřejně prospěšných prací.
Program Community Return umožňuje vězňům podmínečné propuštění, pokud budou vykonávat neplacenou práci. Tato práce spočívá v opravě škod, způsobených komunitě protispolečenským jednáním pachatelů tresných činů.

Community return pracuje na úkolech, které by stejně bylo potřeba udělat a přináší tak výhody komunitě, sousedství, charitativním organizacím, místním školám nebo různým jednotlivcům.

Komunitní organizace a jejich financování
Ministerstvo spravedlnosti a rovnosti poskytuje prostřednictvím Probační služby finanční prostředky 46 komunitním organizacím, aby mohly rozvíjet a poskytovat služby dospělým osobám přímo v jejich komunitě. Tyto iniciativy jsou založeny na potřebách místních komunit a doplňují tak práci Probační služby zaměřenou na změny chování pachatelů.

Síť komunitních organizací a projekty hrají významnou roli pro Probační službu tím, že doplňují a rozšiřují její služby a umožňují tak komunitám snížení recidivy a zvýšení bezpečnosti.

Spojené Království

Apex Scotland
Apex Scotland pracuje se zaměstnavateli ve veřejném i soukromém sektoru a rozvíjí strategie získávání nových zaměstnanců tím, že klade důraz na snížení rizik. Poskytují vzdělání a trénink zaměstnavatelům, aby jim představili a následně umožnili nediskriminující přístup k uchazečům o zaměstnání. Tento systém je založený na vzájemném prospěchu takového přístupu pro firmy i bývalé vězně.

Závěry

Pachatelé a bývalí vězni čelí mnoha překážkám, které jim brání v přístupu k pracovním příležitostem. Jejich kriminální minulost není jedinou bariérou. Pachatelé a bývalí vězni mají mnoho oblastí, které ovlivňují jejich přístup k volným pracovním místům, jako třeba nedostatek dovedností, chybějí kvalifikace, nedostatečný odborný trénink a nedostatek pracovních zkušeností, ale také životní styl (osobní i společenský), který může ovlivňovat jejich zaměstnatelnost.

Největší překážkou je vnímání veřejnosti a zaměstnavatelů, kteří nevěří, že se vězni mohli změnit.
To spolu s faktem, že většina vězňů má nízké sebevědomí, naznačuje, že přenesení nástrojů podporovaného zaměstnávání by mohlo významně pomoct agenturám, které pracují s vězni, nalézat pracovní uplatnění na otevřeném trhu práce.

Je důležité spíše než na sociální cítění zaměstnavatelů působit na jejich smysl pro obchod a představit jim náborovou politiku snižující riziko při přijímání bývalých pachatelů trestných činů jako krok, který je z komerčního hlediska smysluplný.
Partnerský přístup, zahrnující zaměstnavatele, státní orgány a dobrovolnické a komunitní organizace může pomoct dosáhnout tohoto cíle. Model podporovaného zaměstnávání pak může tento proces posílit.

Shrnutí a doporučení

Hlavní zjištění vyplývající z pracovních setkání s lidmi čelícími znevyhodnění, lidmi z odborného tréninku a zaměstnávání a dalších organizací pracující s cílovou skupinou (neziskové organizace, státní instituce, tvůrci politiky) byla:

Zjištění v cílové skupině mladí absolventi škol, mladí lidé mimo vzdělávání, nezaměstnaní a neabsolvující žádné jiné vzdělávací kurzy:

• Nalezení práce trvá dlouho
• Nízké dosažené vzdělání
• Neodstatek základních znalostí
• Obtíže zapojit se do náborového procesu
• Různé osobní a sociální problémy jako dluhy či zneužívání návykových látek nebo alkoholu
• Zaměstnavatelé požadují zkušenosti, ale zároveň nejsou ochotni dát mladým lidem příležitost, aby zkušenosti získali
• Mladí lidé se domnívají, že by pro ně mělo existovat více podpory při odhalování jejich silných stránek a potřeb stejně jako při hledání správného životního směru
• Mladí imigranti čelí často předsudkům
• Mladí lidé z určitých států (např. Finsko) vstupují na trh práce relativně pozdě
• Někteří mladí lidé, tzv. „tvrdé jádro“ lidí žijících na okraji, neúčastných na vdělávání ani na trhu práce, nejsou registrovaní jako uchazeči o zaměstnání
• Ve Švédsku jsou mladí lidé, kteří opustí školu ještě před dosažením 20 let, pod dohledem obcí. Ukázalo se však, že tento systém má určité nedostatky a mnoho z těchto mladých lidí se neúčastní žádných aktivit.
• Velkou část mladých lidí, kteří se nezapojili do pracovního procesu, je obtížné najít ve veřejném registru.
• Každý čtvrtý student střední školy odejde před jejím dokončením
• Formou odsunutí na okraj společnosti je vyloučení z trhu práce

Lidé se zkušeností užívání návykových látek

<u>Hlavní zjištění:</u>

• Nedostatek schopností potřebných pro práci
• Nedosažené základní vzdělání
• Nedostatek sebevědomí a důvěry v sebe sama
• Nízké přesvědčení o sobě
• Nedostatek pracovních zkušeností
• Nedostatek schopností potřebných pro práci a její nalezení – jak sepsat CV, představit se u zaměstnavatele, jak se chovat při pohovoru
• Neukončení povinné školní docházky
• Nedostatek odborného vzdělání nebo zkušeností v konkrétní oblasti
• Obtíže při zvládání stresu a úzkosti
• Citová zranitelnost
• Zvyšující se pravděpodobnost relapsu
• Nedostatek profesionálů, kteří by byli dostatečně vyškolení v oblasti zaměstnávání
• Zapojení do trestné činnosti
• Slabost při pokusech změnit sociální prostředí

Kromě těchto zkušeností existuje jen velmi málo podpory při hledání a udržení si práce na otevřeném pracovním trhu. Klienti jsou částečně podporováni při hledání práce, v úkonech jako je registrace na úřadu práce, sestavení životopisu, hledání na internetu. Ale kromě toho zde není žádná služba, která by se podobala podporovanému zaměstnávání.

Z hlediska pracovníků je získání práce pro osoby se zkušeností užívání návykových látek velmi obtížné. Hlavním problémem je, že ve většině případů, po období rehabilitace, se klienti vrací do svého původního prostředí, odkud přišli. Často je pak výsledkem obnovení těch příčin, které vedly k počátku drogové závislosti. Riziko, že se tak lidé vrátí na stejnou cestu je velmi vysoké.

Pachatelé trestných činů a bývalí vězni

Pachatelé trestných činů a bývalí vězni čelí mnohočetným překážkám v přístupu na trh práce. Jsou to např.
• Nedostatek základních dovednosti
•Nízká kvalifikace
• Nedostatek odborného vzdělání a dovedností potřebných pro práci

• Nízké sebevědomí
• Nízká motivace
• Obava ohledně postojů společnosti
• Obava o sociální dávky
• Další potíže jako alkoholismus, duševní onemocnění aj.
• Tlak spoluvězňů na „nezapadnutí“
• Trestní rejstřík

Ukazuje se, že všechny cílové znevýhodněné skupiny, se kterými bylo v rámci projektu pracováno, čelí při pokusech o vstup na trh práce podobným potížím a z přijetí modelu podporovaného zaměstnávání by mohly mít užitek.

Návrhy a doporučení

Mladí lidé mimo vzdělání, bez zaměsntání a neabsolvující žádné jiné vzdělávací kurzy: Mnoho z těchto lidí potřebuje practickou podporu a asistenci při hledání cesty a řešení potíží. Základní individuální podpora je cílená a zdůrazňuje situaci jednotlivce.

Klíčové body/základní potřeby, které byly zjištěny:

• Celostní přistup
• Individuální podpora
• Důvěra v dospělé
• Podpůrná skupina ostatních (v podobné situaci)
• Někdo, kdo věří ve schopnosti a potenciál daného jedince
• Schopnost snít a vytvářet si představu o vlastním životě
• Ne předem daný program
• Nejpůsobivější je flexibilní podora odpovídající potřebám jednotlivce
• Požadavky, které jsou rozumné a dosažitelné
• Pomoc tam, kde je to nezbytné a s těmi, kdo jsou nezbytní (soukromí, vláda, ranní vstávání)
• Praktická pomoc

Organizace pracují různými metodami a mají odlišné hodnoty. Je důležité posílit je a motivovat. Práce na zkoušku je užitečným nástrojem, který je uvede na trh práce a pomůže jim nalézt to, co jim bude připadat zajímavé.

Je podstatné, že se efektivně pracuje na přechodu ze školy do práce. Pokud se začnete studentovi věnovat brzy a dovedete ho na trh práce, významně se tím sníží riziko, že bude neaktivní.
Je také důležité, že systém školství se zaměřuje stále více na individuální přístup. Vyšší rozmanitost nalézaných řešení je dobrá.
Aby byl Toolkit (metodika) užitečnější, měl by být dodán s manuálem o motivaci – textem, jak motivovat a co motivace je.
Potřebujeme strategie pro aktivní práci se sítí kolem lidí a proč je to důležité.
Motivace pro práci je pro chlapce většinou ve financích a pro dívky často v sociálním kontextu – požadují, aby rychle našli zajímavého zaměstnavatele.

Lidé se zkušeností užívání návykových látek

Přijetí modelu podorovaného zaměstnávání pro tuto skupinu lidí by molo být velmi efektivní pro jejich uplatnění na trhu práce. Zejména pokud jde o posílení politiky, která podporuje zaměstnavatele a podnikání.

Jsou k dispozici vládní dotace na pracovní místa, která jsou pro zaměstnavatele silnou motivací. Vytvoření služby podporovaného zaměsntávání, např. v Portugalsku, program VIDA-EMPREGO (Program LIFE-JOB) zahrnuje:
a) Zprostředkování odborného vzdělání a zaměstnání – s podporou pracovníků, kteří doprovázejí člověka v průběhu jeho léčby na cestě od závislosti na návykových látkách
b) Zkušenosti získané přímo na pracovišti
c) Ocenění sociální a profesní integrace;
d) Podpora zaměstnávání;
e) Podpora podnikání.

Pachatelé a bývalí vězni

V této skupině znevýhodněných osob může model podporovaného zaměstnávání pomoci působit v otázkách zjištěných překážek:
• Vytvoření realistických cílů
• Použít přístup zaměřený na člověka
• Učit se při samotném výkonu práce
• Zapojení zaměstnavatelů
• Působení na sebedůvěru a sebevědomí
• Mezioborový přístup
• Kvalifikované pracovní síly s ohledem na aktuální dění na trhu práce

Zdroje

Severní skupina

• http://www.tem.fi/files/34997/LOKA12.pdf)

• http://www.tem.fi/files/34215/Nuorisotakuu_1.1.2013_alkaen.p
df; www.nuoristotakuu.fi)

• http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-938_en.htm)

• http://www.yhdenvertaisuus.fi/welcome_to_equality_fi/campaig
ns/asenne-meininki-attitude-solutio/

• http://www.tavallisia.fi/

• http://www.tavallisia.fi/themes/site_themes/asioita/pdf/inenglis
h.pdf

Středoevropská skupina

BFS. Statistischer Sozialbericht Schweiz 2011:32.

• www.dabei-austria.at

• www.neba.at

• www.ams.or.at

• www.bundessozialamt.at

• www.supportedemployment-schweiz.ch

• www.bfs.admin.ch

• www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi?Stranka=0-0-04

The Labour Market Situation of People with Disabilities in
EU25http://www.euro.centre.org/data/1201610451_25081.pdf

Jugend und Bildung in einer neuen Arbeitswelt:
http://jugendkultur.at/wp-
content/uploads/Expertise_Jugend_und_Bildung_Heinzlmaier_2013.
pdf

Jugendstrategie 2013:
http://www.bmwfj.gv.at/Jugend/Jugendstrategie/Documents/jugendst
rategie_2012_2013.pdf

Bundesamt für Statistik (Hrsg.), 2003. Bildungsmonitoring Schweiz.
Wege in die nachobligatorische Ausbildung. Die ersten zwei Jahre
nach Austritt aus der obligatorischen Schule. Neuchâtel: BFS.

Bundesamt für Statistik. 2011. Statistischer Sozialbericht Schweiz
2011. Bericht des Bundesrates vom 18.05.2011 in Erfüllung des

Postulats “Legislatur. Sozialbericht”. (2002 P 01.3788) Neuchâtel: BFS.
Bergman, Manfred Max et al. 2011. Transitionen im Jugendalter. Ergebnisse der Schweizer Längsschnittstudie TREE. Zürich: Seismo.
Bundesamt für Sozialversicherungen. 2010. Forschungsbericht Nr.2/10: Migrantinnen und Migranten in der Invalidenversicherung. Soziale Unterschichtung, gesundheitliche Lage und Invalidisierungsrisiko. Ein Vergleich der Bevölkerung schweizerischer Nationalität mit Staatsangehörigen aus dem ehemaligen Jugoslawien und der Türkei.
Debrunner, A. 2008: Supported Employment – ein neues Modell für gefährdete Jugendliche und Erwachsene? In: Häfeli, Kurt (Hg.) Berufliche Integration für Menschen mit Beeinträchtigungen – Luxus oder Notwendigkeit? Edition SZH/CSPS der Schweizerischen Zentralstelle für Heilpädagogik Luzern/Band 25 der Schriftenreihe der interkantonalen Hochschule für Heilpädagogik Zürich:153-159.
Morlok, M., Birchmeier, J., 2004. Jugendarbeitslosigkeit – Situationsanalyse 04 und Massnahmen für die Zukunft. Problemanalyse und Lösungsansätze aus Sicht von Arbeitgebern. AMOSA. www.amosa.net/webautor-data/120/Situationsanalyse-04-und-Massnahmen.pdf (31.12.2012)
Staatssekretariat für Wirtschaft SECO. 2010. Die Entwicklung atypisch-prekärer Arbeitsverhältnisse in der Schweiz. Nachfolgestudie zur Studie von 2003.

Jižní skupina

Carvalho, Sara (2011) – Best practices in Portugal in the field of rehabilitation and social reintegration – The Vida-Emprego Program.
EMCDDA - European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2011b) - Annual report 2011: the state of the drugs problem in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union)
EMCDDA - European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2012b) - Annual report 2012: the state of the drugs problem in Europe. Luxembourg: Publications Office of the

European Union)
European Commission, DG for Employment, Social Affairs and Inclusion, 27 June 2012 –
EU Employment and Social Situation, *Quarterly Review*.
Foley, K., Pallas, D., Forcehimes, A. A., Houck, J. M., Bogenschutz, M. P. et al. (2010), 'Effect of job skills training on employment and job seeking behaviors in an American Indian substance abuse treatment sample', *Journal of Vocational Rehabilitation*, 33, pp. 181–92.
Gesaworld, S.A. (2013) - External Evaluation Plan Against Drugs and Drug Addictions 2005-2012 (PNCDT), Lisbon.
National Action Plan for Social Inclusion of the Kingdom of Spain. 2008-2010. Ministry of Education. Social Policy and Sport. Government of Spain. Teaching materials self-employment and job placement. Comunidad de Madrid. Antidrug Agency.
National Annual Report 2011 from EKTEPN (Greek Monitoring Center for Drugs)
National Institute of Statistics. (INE) – Survey of the economically active population. Madrid October 2009. Revised Edition in 2012.
Operational Program European Social Fund 2007-2013. Fight against the discrimination. European Social Fund. Operational Program Multiregional struggle against discrimination.

VB a Irsko

• www.delni.gov.uk
• www.extern.org
• www.niacro.co.uk
• www.nidirect.gov.uk
Bridges, A (1998) "Increasing the Employability of Offenders: An Inquiry into Probation Service Effectiveness", Probation Studies Unit Report No. 6, University Of Oxford Centre for Criminological Research.
Northern Ireland Statistics & Research Agency, Labour Force Survey (Quarter 3 Oct – Dec 2012), Published in Feb 2013
Department for Enterprise, Trade & Industry NI (
http://www.detini.gov.uk/labour_market_report_-

_february_2013__final_.pdf)
Probation Board for Northern Ireland Corporate Plan 2011-2014 (www.pdni.org.uk)
Professor Bill Rolston "A *Review off literature on republican and loyalist ex—prisoners"* by, Transitional Justice Institute, University of Ulster (May 2011)
Surveying Prisoner Crime Reduction (SPCR) survey 2010 (www.justice.gov.uk)
Social Exclusion Unit (2008) Reducing Re-Offending by Ex-Prisoners. London: Home Office
"Including Prisoners and Ex-Offenders in Employment and Society" WRC Social and Economic Consultants

ANNEX 1: partneři

Středoevropská skupina

• Marlene Mayrhofer – dadei, Austria

• Kristýna Valentová – Rytmus, Czech Republic

• Dr. Annelies Debrunner – supported employment schweiz, Switzerland

Severní skupina

• Maria Setälä – Kiipula, Finland

• Bertil Johansson – Activa, Sweden

Jižní skupina

• Kaiti Katsouda – Theotokos Foundation, Greece

• Tommaso Cotronei – Skinner, Italy

• Eloisa Helena Gonçalo da Cruz - Associacai Portuguesa de Emprego Apoiado (APEA), Portugal

• Augusto Sousa - Associacai Portuguesa de Emprego Apoiado (APEA), Portugal

• Fernando Bellver - Asociacion Espanola de Emploe con Apoyo (ASES), Spain

VB severní Irsko

• Sarah Togher – Irish Association of Supported Employment (IASE), Ireland

• Dermot Cunningham - Irish Association of Supported

Employment (IASE), Ireland

• Margaret Haddock - Northern Ireland Union of Supported Employment (NIUSE), N Ireland

• Edyth Dunlop - Northern Ireland Union of Supported Employment (NIUSE), N Ireland

• Robert Elston - Status Employment Ltd, England,

Pro vice informací:

EUSE Toolkit for Diversity - www.eusetoolkit.eu

Evropská unie podporovaného zaměstnávání – www.euse.org

Evropská unie pro podporované zaměstnávání a project Toolkit for Diversity je financován Evropskou komisí

©European Union of Supported Employment 2014
Designed by The Orchardville Society, N. Ireland